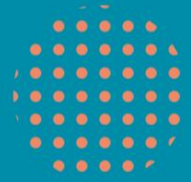

Vlaams Instituut voor de Zee vzw
Flanders Marine Institute

Collectiebeleidsplan van de VLIZ-bibliotheek

Januari 2019

Vlaams Instituut voor de Zee VLIZ

Colofon

Datum: 2019

Uitgever: Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ), Wandelaarkaai 7, 8400 Oostende, België

ISBN nummer: 978-9492043-68-9

Auteurs:

Fons Verheyde, Vlaams Instituut voor de zee (VLIZ), fons.verheyde@vliz.be

Heike Lust, Vlaams Instituut voor de zee (VLIZ), heike.lust@vliz.be

Te citeren als:

VLIZ (2019). Collectiebeleidsplan van de VLIZ-bibliotheek. Oostende. 46 pp.

Inhoudsopgave

1	Context, doel en scope	3
1.1	Interne organisatiecontext	3
1.2	Externe omgevingscontext.....	5
1.3	Positie binnen de bibliotheekwereld	6
1.4	Doel en scope van het collectieplan	7
2	Beschrijving van de collectie.....	8
2.1	Geschiedenis van de instelling en haar bibliotheekcollectie	8
2.2	Ontstaan van de huidige collectie	10
2.3	Indeling en ontsluiting van de huidige (bibliotheek)collectie.....	12
2.3.1	Ontstaan.....	12
2.3.2	ASFA-indeling	13
2.3.3	Kwantitatieve analyse van de reeks monografieën per categorie.....	14
2.3.4	Kwalitatieve analyse van de reeks monografieën per categorie	19
3	Beschrijving van het voormalige collectiebeleid	28
3.1	Collectieprofiel en groei.....	28
3.2	Collectievorming	31
4	Dienstverlening en gebruikers.....	34
4.1	Gebruikersprofiel.....	34
4.2	Dienstverlening en aanvragen	37
5	Finale evaluatie	38
5.1	Voorstel tot een nieuw classificatieschema.....	38
5.1.1	Beknopt overzicht van het nieuwe classificatieschema (EN)	39
5.1.2	Thematische controlelijst per categorie (EN)	40
5.2	Formulering van een (nieuwe) acquisitiestrategie.....	44
5.2.1	Grijze literatuur.....	44
5.2.2	Uitbouwen van de nieuwe categorieën en opvullen van hiaten in oude categorieën	44
5.2.3	Heraankopen van verdwenen nummers.....	45
6	Conclusie en mogelijkheden in de toekomst	46

1 Context, doel en scope

1.1 Interne organisatiecontext

Het Vlaams Instituut voor de Zee of Flanders Marine Institute, kortweg VLIZ, is het coördinatie- en informatieplatform voor marien en kustgebonden onderzoek in Vlaanderen. Als partner in diverse projecten en netwerken ondersteunt en bevordert het VLIZ de internationale uitstraling van het Vlaams zeewetenschappelijk onderzoek en het internationaal marien onderwijs.

Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) is een autonoom instituut met de rechtspersoonlijkheid van een vzw, dat een jaarlijkse toelage ontvangt van de Vlaamse overheid, meer bepaald van het [Departement Economie, Wetenschap en Innovatie \(EWI\)](#)¹, en de provincie West-Vlaanderen.

Het hoogste rechtsorgaan van het VLIZ is de [Algemene Vergadering](#). De vereniging wordt bestuurd door een [Raad van Bestuur](#), en wordt in haar dagelijkse werking aangestuurd door de Algemeen directeur, bijgestaan door de [afdeling Coördinatie](#). Om de wetenschapsondersteunende taken vorm te geven en bij te sturen wordt meermaals per jaar overleg gepleegd met een vast team van wetenschappers in de [Wetenschappelijke Commissie](#), die de Raad van Bestuur adviseert over alle wetenschappelijke aspecten van de VLIZ-werking. Deze commissie bestaat uit drie met elkaar verbonden en elkaar versterkende onderdelen. De [Wetenschappelijke Kerngroep](#) is een compacte stuurgroep die kwalitatief en wetenschappelijk gefundeerd advies verleent aan de Raad van Bestuur. De [Klankbordgroep](#) wordt jaarlijks samengeroepen voor een plenaire vergadering die openstaat voor een brede groep van mariene wetenschappers om belangrijke nieuwe en geplande activiteiten te bespreken. [Expertengroepen](#) zijn thematische werkgroepen die worden samengesteld uit de meest relevante experts uit België en het buitenland en voor een beperkte of langere tijdspanne worden opgericht.

Als ondersteunende instelling voor het kust en zeewetenschappelijk onderzoek sluit het VLIZ [samenwerkingsakkoorden](#) af met binnen- en buitenlandse universiteiten, onderzoeksinstituten en individuele onderzoeksgroepen.

De Vlaamse overheid heeft het VLIZ tevens belast met een aantal bijzondere opdrachten ter [ondersteuning van internationale organisaties](#). Deze verzilveren de internationale ervaring en reputatie die is opgebouwd binnen het VLIZ. Ook bieden ze de kans om belangrijke Europese initiatieven in Vlaanderen te verankeren.

---

¹ Convenant 2017-2021, zie: < http://www.vliz.be/sites/vliz.be/files/public/VLIZ_CONVENANT%202017-2021.pdf > (geraadpleegd op 25/01).

De werking en ondersteunende ideologie van de instelling wordt verder verduidelijkt in de missie van het instituut:

Het Vlaams Instituut voor de Zee vzw (VLIZ) versterkt de mariene kennisopbouw en de excellentie van het marien onderzoek in Vlaanderen. De mariene werkgebieden zijn de oceaan en de zeeën, de kust en de getijgebonden systemen. De doelgroepen voor kennisopbouw zijn zowel de mariene onderzoeksgemeenschap als het onderwijsveld, het grote publiek, de beleidsverantwoordelijken en de industrie (i.k.v. blauwe economie).

Om deze missie te verwezenlijken heeft het VLIZ vijf strategische doelstellingen geformuleerd.

- *Het initiëren, ondersteunen, bevorderen en uitvoeren van innovatief en multidisciplinair marien onderzoek, en dit ten dienste van, in samenwerking met of complementair aan de Vlaamse en internationale mariene onderzoeksgroepen.*
- *Het bevorderen van de nationale en internationale uitstraling van het Vlaams marien onderzoek.*
- *Het fungeren als nationaal en internationaal aanspreekpunt op het gebied van het marien onderzoek.*
- *Het bevorderen van de oceaangeletterdheid in Vlaanderen en van de visibiliteit van het marien onderzoek bij het grote publiek.*
- *Het op maat aanreiken van wetenschappelijke data, informatie, kennis en inzichten aan de Vlaamse mariene onderzoeksgemeenschap, de blauwe economie en aan beleidsverantwoordelijken op het vlak van mariene aangelegenheden.²*

Deze vijf strategische doelstellingen werden vertaald naar elf operationele doelstellingen.³ Zonder in detail te treden focust de werking van het VLIZ zich op de ondersteuning van (Belgische) mariene wetenschappers via het aanreiken van informatie en data enerzijds en apparatuur anderzijds, het organiseren van bijeenkomsten en het proactief opsporen en inspelen op bepaalde noden. Dit gebeurt bij uitbreiding ook voor het bedrijfsleven, de industrie en beleidsmakers. Het uitschrijven van een collectieplan, zo zal duidelijk worden, heeft een grote meerwaarde in het vorm geven en verder verwezenlijken van deze doelstellingen.

Bovendien verkreeg het VLIZ in 2017 een onderzoeksmandaat, waardoor het naast een ondersteunende nu zelf ook een actieve rol in het onderzoeksveld verkregen heeft, in samenwerking met of complementair aan de Vlaamse en internationale mariene onderzoeksgroepen, en dit op verschillende domeinen.⁴

---

² J. Mees, *Strategisch Plan 2017-2021 Vlaams Instituut voor de Zee*, p. 7. Dit document is het feitelijke beleidsplan van de instelling.

³ Convenant 2017-2021, zie: < http://www.vliz.be/sites/vliz.be/files/public/VLIZ_CONVENANT%202017-2021.pdf > (geraadpleegd op 25/01), p. 4-8.

⁴ Zie ook *VLIZ Research Framework January 2018*: < <http://www.vliz.be/nl/vliz-onderzoeksstrategie> > en *Jaarboek 2017*, Oostende, VLIZ, 2018, p. 10-12.

1.2 Externe omgevingscontext

Zoals bij de doelstellingen reeds kon worden opgemaakt is de inbedding van het VLIZ in het Vlaamse landschap zeer flexibel en multidisciplinair. Concreet wezen we er op dat ondersteuning een cruciaal aspect was. Terwijl we de specifieke doelgroepen later in dit collectieplan gaan analyseren, willen we nu vooral wijzen op de algemene context van en rondom het instituut. Het VLIZ heeft een dertigtal samenwerkingsakkoorden met universiteiten, individuele onderzoeksgroepen, wetenschappelijke instituten, netwerkorganisaties en overheidsinstanties, waarvan sommige reeds lopen van bij de opstart van het VLIZ. Deze samenwerkingsakkoorden bevatten concrete afspraken en actiepunten om de ondersteuning rond databeheer, het bekendmaken van onderzoeksresultaten, het documenteren van werkzaamheden en het gebruik van de beschikbare onderzoeksinfrastructuur te concretiseren en coördineren.

Voor de bibliotheek houdt deze ondersteuning vaak de ontsluiting en het beheer van publicaties in via de IMIS⁵-catalogus. Zo gebruiken het Nationaal Visserijmuseum Oostduinkerke (NAVIGO), het Waterbouwkundig Laboratorium (Watlab) en het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) de IMIS-literatuurmodule voor het beheren en catalogeren van hun eigen publicaties. Ook de collectie van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO), de mariene onderzoeksgroep van de UGent en andere internationale reeksen zoals bv. de technische IOC-publicaties, de JPI Oceans output en de literatuur die het Ocean Biogeographic Information System (OBIS) citeert worden in de VLIZ-bibliotheek beheerd.⁶

De meeste Nederlandstalige partners komen doorgaans uit de zogenaamde Mariene Onderzoeksgroepen (MOGs), die twee- of driejaarlijks opnieuw in kaart worden gebracht in het *Compendium voor Kust & Zee*. Een laatste telling heeft het over 115 MOGs, waarvan 71 groepen aan Vlaamse universitaire associaties verbonden (universitaire groepen worden geteld op het niveau van eenheid, labo of onderzoeksgroep).⁷ Internationale samenwerking en krachtenbundeling vormen tevens een belangrijke strategie van het VLIZ. De samenwerking met buitenlandse experts geeft een belangrijke impuls om excellent en innovatief wetenschappelijk onderzoek te ondersteunen. Zo heeft het VLIZ momenteel vier bilaterale samenwerkingsakkoorden met internationaal gerenommeerde onderzoeksinstellingen.⁸ Hiernaast zetelt het VLIZ in tal van advies-, en overlegcommissies⁹ en neemt het via en voor zijn partners deel aan verschillende projecten (bv. 4DEMON, EMODnet, de ScheldeMonitor, Lifewatch, WoRMS, CREST, etc.). In de vestiging te Oostende zetelen ook enkele internationale partners in de nabijheid, namelijk het UNESCO/IOC Project Office for IODE en het secretariaat van EMB/EMODnet.

---

⁵ IMIS (Integrated Marine Information System) is het zelf ontwikkelde informatiesysteem van VLIZ.

⁶ J. Mees, *Strategisch Plan 2017-2021 Vlaams Instituut voor de Zee*, p. 16.

⁷ H. Pirlet, Z. Bouchti, H. Lust, S. Dauwe en J. Rondelez, *Beleidsinformerende Nota: Marien onderzoek in Vlaanderen en België: Een inventaris van het onderzoekslandschap*. VLIZ Beleidsinformerende nota's BIN 2017_002, Oostende, 2017, p. 4.

⁸ < <http://www.vliz.be/nl/samenwerkingsakkoorden> >, (geraadpleegd op 26/01)

⁹ Een overzicht vindt men op < <http://www.vliz.be/nl/netwerken> > (geraadpleegd op 26/01)

1.3 Positie binnen de bibliotheekwereld

Het VLIZ is lid van de VVBAD, de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek- Archief en Documentatiewezenen. Hiermee positioneert de instelling zich in het Vlaamse bibliotheekwezen. Bovendien was voormalig bibliothecaris Jan Haspeslagh ook bestuurslid in de sectie WDI van de VVBAD. Deze sectie is bedoeld ter ondersteuning voor de wetenschappelijke bibliotheken, museumbibliotheken, documentatiecentra en overheidsbibliotheken in gans Vlaanderen.

Op internationaal niveau is de VLIZ-bibliotheek lid van internationale netwerken zoals de International Association of Aquatic Sciences Libraries and Information Centres (IAMSLIC) en de expertengroep Joint IODE/IAMSLIC Group of Experts on Marine Information Management.

Er zijn slechts een beperkt aantal gelijkaardige instellingen te vinden met een dergelijk breed perspectief in hun collectie. De meeste mariene onderzoeksgroepen zijn immers gebonden aan universiteiten, waarbij marien onderzoek zelfs niet altijd als een aparte afdeling binnen de universiteitsbibliotheek wordt gezien. Wanneer dit wel het geval is, dan is de kans vooralsnog groot dat boeken die bredere thema's aansnijden zoals bijvoorbeeld lokale en landschapsecologische geschiedenis, vaker binnen de specifieke wetenschappelijke afdeling of faculteit van dit specifieke vakdomein zullen worden geplaatst. Dit geldt in het bijzonder voor gecentraliseerde universiteitsbibliotheken met thematische indelingen of indelingen per richting of vakdomein.

Sommige instellingen horen bij een universiteit, maar fungeren wel vrij autonoom, meestal ook met een volledig eigen bibliotheek. Dergelijke voorbeelden zijn de bibliotheken van het [Marine Science Institute \(University of Texas\)](#) in Austin, het [Virginia Institute of Marine Science](#) en het [Marine Science Institute van The University of The Philippines](#).

Meer vergelijkbaar, maar ook wat schaarser, zijn de instellingen die eveneens vooral ondersteunend te werk gaan binnen hun eigen land. Meestal hebben deze documentatie- en onderzoekscentra ook een vrij grote bibliotheek en een enigszins vergelijkbare werking, bv. het [Australian Institute of Marine Science](#) (12.000 boeken en 3.500 tijdschriften)¹⁰, het Ierse [Marine Institute](#) (met Oceanus-bibliotheek), het [Hellenic Centre for Marine Research](#) (7.000 boeken en 15.000 reprints)¹¹, de 'Fisheries-library' van het IJslandse [Marine Research Institute](#) (6.500 volumes)¹², de MBLWHOI-bibliotheek van het Amerikaanse [Woods Hole Oceanographic Institution and Marine Biological Laboratory](#) (55.000 volumes)¹³ en de Charles Wyville Thomson-bibliotheek van [The Scottish Association for Marine Science](#) (5.000 boeken). Het VLIZ heeft ondertussen in totaal minstens 7.350 boeken en atlanten in haar collectie (cfr.infra).

---

¹⁰ Cijfers via < <https://librarytechnology.org/library/58723> > (geraadpleegd op 05/02)

¹¹ Cijfers via < <http://library.hcmr.gr/> > (geraadpleegd op 5/02)

¹² Cijfers via < http://www.hafro.is/undir_eng.php?ID=6&REF=1 > (geraadpleegd op 5/02)

¹³ Cijfers via < <https://librarytechnology.org/library/1293> > (geraadpleegd op 5/02)

1.4 Doel en scope van het collectieplan

De positie van de bibliotheek is zeer belangrijk in relatie tot de strategische en operationele doelstellingen. Vooral voor SD3 en SD5 vervult de bibliotheek een belangrijke rol. Zo heeft het VLIZ als nationaal en internationaal aanspreekpunt ook dezelfde rol te vervullen op het mariene bibliotheekwezen: een nationaal en internationaal aanspreekpunt zijn met de belangrijkste literatuur binnen het domein in Vlaanderen. Deze literatuur moet het vervolgens (SD5) op de gepaste manier aanreiken aan de verschillende *stakeholders* (wetenschappers, beleidmakers, industrie en het grote publiek). Het informatiebeheer vanuit de VLIZ-bibliotheek draagt bij tot de valorisatie, de zichtbaarheid en het gebruik van de Vlaamse marienwetenschappelijke output.¹⁴

Hoewel de werking en kritische performantie-indicatoren (KPI's) zich vooralsnog vooral toespitsen op de digitale collectie en gebruikersaanvragen, vormt de fysieke afdeling van de bibliotheek een onmisbare schakel binnen het geheel en operationele doelstelling nr. 5. Tot op heden rusten er op veel pas verschenen wetenschappelijke literatuur immers auteursrechten waardoor de werken (nog) niet digitaal ter beschikking kunnen worden gesteld. Ook heeft de bibliothecaris meer dan met het digitaal archief de mogelijkheid om projecten op een communicatief aantrekkelijke manier te ondersteunen en de bibliotheek op zichzelf te promoten door inzicht in de collectie.

Het belang van dit collectieplan is velerlei. Tot op heden is er geen duidelijk uitgeschreven document (buiten de beleids- en werkplannen) die de ganse collectie en geschiedenis van de bibliotheek met een helikopterzicht (diepgaand) beschrijft of analyseert. Inzicht in de collectie is nochtans cruciaal om een meer evenwichtig beleid te kunnen voeren. Via het collectieplan wordt het duidelijker welke inhoudelijke hiaten er in de collectie zitten, of bepaalde categorieën herzien moeten worden/gecreëerd moeten worden (in relatie tot de noden van de gebruikers), of selectie nodig is, of er digitale substitutie mogelijk is in bepaalde categorieën, etc. Het beschrijven van de situatie *an sich* is sowieso cruciaal voor falsifieerbaar (toekomstig) onderzoek. Wat niet genoteerd wordt en zuiver mondeling wordt afgesproken, gaat later immers verloren. Net daarom tot slot is het collectieplan zowel voor beleidsmakers, gebruikers als voor de bibliotheekafdeling zelf interessant: het geeft een dieper inzicht in de werking van de afdeling, die anders enkel (on)bewust bleef op het niveau van de mensen binnen de afdeling. Door het vaststellen en opschrijven van de werking worden patronen duidelijk. Hieruit kunnen dan weer meer beredeneerde keuzes volgen: bv. in het verder definiëren van de kerncollectie, maar ook in het formuleren van een aanwinstenbeleid.¹⁵ De nadruk van dit collectieplan ligt op de fysieke bibliotheekcollectie, maar ook het digitaal archief en deelcollecties van andere afdelingen worden aangehaald. Een **collectie** kan immers gedefinieerd worden als een **geheel van documenten, objecten en/of data, samengebracht door eenzelfde organisatie**.¹⁶

---

¹⁴ Gebaseerd op de missie van de bibliotheek, geformuleerd in: J. Mees, *Strategisch Plan 2017-2021 Vlaams Instituut voor de Zee*, p. 11.

¹⁵ De structuur en inhoud van het collectieplan werd gebaseerd op de brochure opgesteld door de erfgoedinstelling FARO; B. De Nil, J. Vanhoutte en J. Walterus, *Naar een collectieplan in 6 stappen: een leidraad voor bibliotheek en archief*, 2016.

¹⁶ Idem, p. 6.

2 Beschrijving van de collectie

2.1 Geschiedenis van de instelling en haar bibliotheekcollectie

Vooraleer de bibliotheek van het VLIZ omstreeks 1999-2000 opgericht werd, waren er verschillende gelijkaardige bibliotheken bij de voorlopers van de instelling. Over de eerste bibliotheek is helaas weinig tot geen informatie te vinden. Deze behoorde in ieder geval tot het ZWI, het **Zeewetenschappelijk Instituut**. Dit instituut werd opgericht in 1927 door de wetenschapper Gustave Gilson, die eerder al over een (zee)laboratorium had beschikt in een oesterkwekerij. Er werd puur zeewetenschappelijk onderzoek geleverd, maar ook studies ter ondersteuning van visserijonderzoek. De eerste jaren waren vooral omhuld in onzekerheid en financiële tekortkomingen, waarbij het instituut zelfs tussen 1940 en 1947 volledig buiten werking zou zijn. Onder de nieuwe voorzitter Eugène Leloup zou men zich vanaf 1947 nog meer richten op zeevisserijonderzoek, al was ook de inventarisatie van fauna en flora van de Belgische kustwateren van belang. Door het aanhoudende gebrek aan subsidies moest de instelling echter definitief de deuren sluiten in 1967.¹⁷

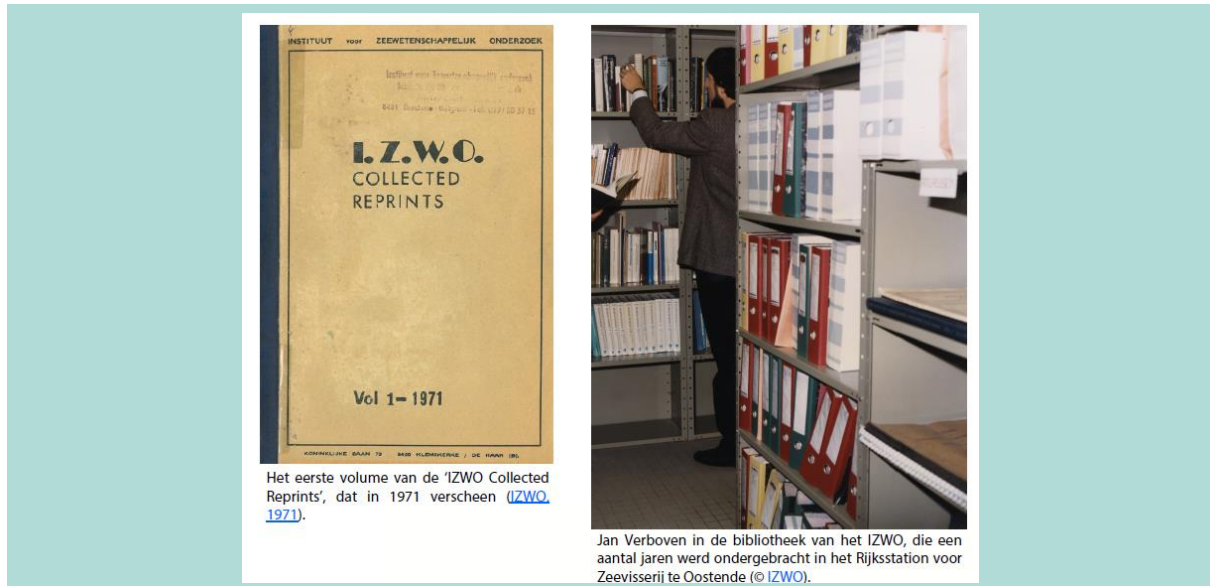
Over de concrete inhoud van de toenmalige bibliotheek kunnen we een idee krijgen door een getypte catalogus 'Publikaties – Bibliotheek Z.W.I.' die bewaard werd samen met de catalogus van het IZWO (cfr. infra). Helaas is het verder niet duidelijk wat de concrete oorsprong en context van dit document is. In ieder geval is er sprake van 215 nummers. Het gaat bijna uitsluitend over tijdschriften uit de periode van 1920 tot 1960. Een aselechte steekproef van ongeveer 20 nummers uit de bundel wees uit dat er weinig tot niets in de huidige IMIS-catalogus aanwezig is. Dit is jammer, aangezien het vaak over zeldzame en oude reeksen gaat. In het bijzonder de reeksen die de Vlaamse kust aanbelangen waren zeer interessant geweest (bv. *Wandelaer, maandblad van de Belgische Zeevaartbond*, etc.). Het toont aan dat er, na de overname van het IZWO, in de loop der jaren sterk geselecteerd werd in de collectie, of dat er reeds bij de overdracht naar het IZWO een zekere selectie had plaatsgevonden. Mogelijk had men minder interesse in de bibliotheek door het zeer internationale perspectief, vaak georiënteerd op visserijonderzoek, ondanks het feit dat er dus zeker ook enkele interessante Vlaamse publicaties tussen zaten.

Vanaf 1970 zou het **Instituut voor Zeewetenschappelijk Onderzoek (IZWO)** verantwoordelijk worden voor het mariene onderzoek in Vlaanderen. Via de reeks 'IZWO Collected Reprints', een jaarlijkse uitgave met de wetenschappelijke publicaties van de IZWO-leden die betrokken waren bij uiteenlopende mariene onderzoeksprogramma's, kon de bibliotheek literatuur uitwisselen met andere partners. Deze actuele literatuur vormde een belangrijke aanvulling op de unieke en kostbare zeewetenschappelijke bibliotheekcollectie die het IZWO - door de financiële steun van

---

¹⁷ VLIZ Wetenschatten (2015). *Mariene stations aan de Belgische kust en de historiek van het ZWI, IZWO en Historische mijlpalen van het zeewetenschappelijk onderzoek*. VLIZ Information Sheets, 142, Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ), Oostende, pp. 9-12.

Raoul Halewyck en het West-Vlaamse Economisch Studiebureau (WES) - overgeërfd had van het ZWI.¹⁸

Het is deze 'Halewyck-collectie' die in de loop der jaren uitgroeide tot een vrij grote wetenschappelijke bibliotheek en die uiteindelijk ook door het VLIZ zou worden overgenomen. In 1988 werd een catalogus gemaakt van de collectie, waardoor we voor dat moment een zicht hebben op de toenmalige samenstelling van de bibliotheek.¹⁹ Dit kan verder aangevuld en/of gecorrigeerd worden met de documentatie van de aanwinsten die sinds het ontstaan van het IZWO systematisch in het informatie- en mededelingenblad werden opgenomen, over een periode van dertig jaar, tot aan het verdwijnen van de instelling.²⁰ Er is evenwel geen overzicht bewaard van de overdracht naar de nieuwe bibliotheek omtrent de eeuwwisseling, al zou dit via de invoer in de catalogi traceerbaar moeten zijn.

In tegenstelling tot de collectie van het ZWI zijn er hier wel nog zeer veel werken (de meeste) uit de catalogus in de huidige bibliotheek aanwezig. Deze zijn te herkennen aan de stempels op de voorbladen van een boek. De toenmalige collectie kende een indeling op basis van de redactionele vorm (m.a.w., geen inhoudelijke criteria): Atlases, Bibliographies, Books, Journals, Meetings, Musea and Institutes, Newsletters, Reports, Separate Issues and Theses. Hierbinnen werd alfabetisch genummerd. Aan een geschat gemiddelde (de publicaties werden niet genummerd) van 25 werken per pagina komen we via de catalogus van 1988 zo toch al snel aan een collectie van een kleine 2500 stukken. Vermoedelijk lag het aantal omstreeks 2000 dus nog een stuk hoger.

¹⁸ Idem, p. 17. Zie ook *Aktiveitenverslag*, Oostende, Instituut voor Zeewetenschappelijk Onderzoek, 1991, p. 2-3. en p. 6. Ibidem voor de gebruikte afbeelding.

¹⁹ Catalogue "Halewyck Library", Bredene, Instituut voor Zeewetenschappelijk Onderzoek, 1988, 96p. Zie ook <http://www.vliz.be/en/catalogue?module=ref&refid=14157> (voorlopig nog niet gedigitaliseerd).

²⁰ Bijvoorbeeld *The Biology of the Indian Ocean (Mededelingen en Informatie IZWO, 1973, nr. 5, p. 9.)*, nu nog steeds beschikbaar via www.vliz.be/nl/catalogus?module=ref&refid=11868

2.2 Ontstaan van de huidige collectie

Met de oprichting van het VLIZ in 1999 en de aanstelling van een vaste bibliothecaris, de heer Jan Haspeslagh, begon de bibliotheek stelselmatig haar huidige vorm te krijgen, nadat deze ook tweemaal van plaats was veranderd.²¹ De ontwikkelingen zijn vanaf dan ook beter te volgen via de diverse nieuwsbrieven en jaarboeken. De details over de ontworpen IMIS-catalogus en de daarmee samenhangende indeling voor de bibliotheek worden in een volgend onderdeel uitgebreid besproken. Hier willen we het kort over de vorm van de collectie hebben.

Een cruciale rol is weggelegd voor het ontstaan van het Open Marien Archief²² (OMA) in 2005.²³ Hiermee werd de fysieke collectie (die al enige tijd via een (online) catalogus ontsloten werd; cfr. infra) aangevuld met een digitale collectie. Vanaf dan kan men spreken over een hybride collectie: deels fysiek op papier, deels digitaal. Voornamelijk diende het digitaal archief vooral om bestanden die reeds digitaal waren (meestal PDF's van wetenschappelijke tijdschriften) op te slaan en open access aan te bieden. Naast OMA is er ook een feitelijk digitaal archief (zowel open als niet-open access). Alle digitale documenten worden namelijk bewaard in IMISDOCS, de naam van de map op de VLIZ-server waarvan regelmatig back-ups worden gemaakt. Iets later tot slot kwam er ook nog een afgesloten opslagplatform voor datasets (zoals bv. metingen), het Marien Data Archief (MDA)²⁴, dat door de afdeling Datacentrum beheerd wordt.

Een volgende stap echter was het omzetten van bepaalde fysieke reeksen naar digitale bestanden. Dit is een vrij recent gegeven dat vanaf 2010-2011²⁵ plaatsvond. In 2014 werd met ABBY FineReader bovendien eigen OCR-software aangekocht, die desgewenst de OCR-software van de scanfirma's kan aanvullen.²⁶ Tot op heden werd vooral de substitutiemethode gebruikt, d.w.z. dat het oorspronkelijke fysieke document vervangen werd door het digitale.

---

²¹ De eerste locatie was in de Victorialaan, ook te Oostende, zie "Mediatheek", in: *Nieuwsbrief van het Vlaamse Instituut voor de Zee*, nr. 5, 2002, p. 21-22. Bij de tweede verplaatsing ging het om een interne verhuis binnen de oude pakhuizen. De bibliotheek lag immers oorspronkelijk op de eerste verdieping van het gebouw.

²² Deze naamgeving is nogal ongelukkig, want technisch gezien gaat het hier niet over een archief ('een geheel van archiefbescheiden, ontvangen of opgemaakt door een persoon, groep personen of organisatie!'), maar over een databank of repository waarbij publicaties online beschikbaar worden gemaakt; *Archiefterminologie voor Nederland en Vlaanderen*, 's-Gravenhage, Stichting Archiefpublicaties, 2003.

²³ Een stimulans voor het digitaal 'archief' was de presentatie van Pauline Simpson op de VLIZ-Jongerencontactdag van 2005. In een hierop volgend artikel in de nieuwsbrief pleitte de VLIZ-bibliothecaris voor een open-access digitaal archief; zie "Vlaams Marien Data- en Informatiecentrum (VMDC)", in: *Nieuwsbrief van het Vlaamse Instituut voor de Zee*, nr. 13-14, 2005, p. 22-23. Op 31 december 2005 waren reeds 524 publicaties digitaal beschikbaar via de VLIZ-website; *Jaarboek 2005*, Oostende, VLIZ, 2005, p. 43. In het eerste volledige jaar (2006) werden al 12.487 downloads geregistreerd; *Jaarboek 2006*, Oostende, VLIZ, 2006, p. 6.

²⁴ Eigenlijk hoort dit niet echt bij de collectie. Het gaat wel over gearchiveerde informatie, maar dit is ruwe data die vaak ontoegankelijk is; cfr. J. Haspeslagh, "Open Research Data", in: *Meta*, vol. 7, nr. 5, p. 14-17.

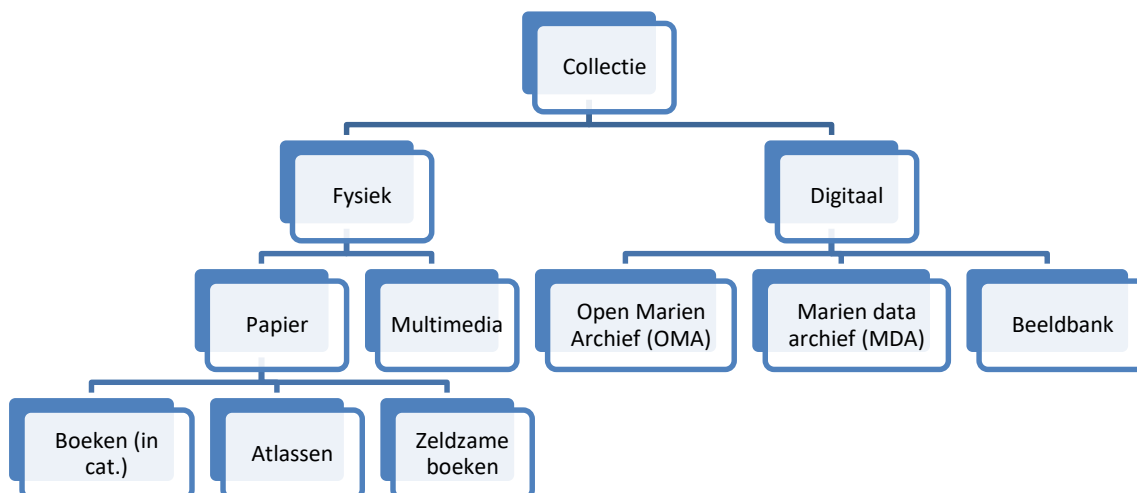
²⁵ De eerste gedigitaliseerde reeks was deze van de thesissen; cfr. *Jaarboek 2011*, Oostende, VLIZ, 2012, p. 64.

²⁶ *Jaarboek 2014*, Oostende, VLIZ, 2015, p. 56. Eén van de voordelen van dit specifieke programma is de mogelijkheid om woordenlijsten op te laden die de tekstherkenning bevorderen. Door het opladen van taxonomische vocabularia in de software bijvoorbeeld is er een betere herkenning van soortnamen.

Voor zeldzame en oude boeken is de substitutiemethode niet verkiesbaar, maar tot op heden werden vooral reeksen zoals de reprints, rapporten en de tijdschriften- en thesiscollectie behandeld. De thesiscollectie is bij het schrijven van dit plan reeds volledig gedigitaliseerd; de tijdschriftencollectie zo goed als. In ons overzicht en onze verdere besprekingen rekenen we deze type werken dan ook niet meer tot de fysieke collectie.

Een bijzonder onderdeel van de digitale collectie is de Beeldbank. Deze digitale foto-catalogus bestaat uit meerdere verschillende projecten, zoals HisGISkust voor historische kaarten, Wetenschappen voor de geschiedenis van de zeewetenschappen, enz. Het originele document is niet altijd in het bezit van het VLIZ, dus eigenlijk kunnen we slechts gedeeltelijk over een collectie spreken. Momenteel wordt dit door een andere afdeling binnen het VLIZ beheerd, maar in de toekomst zal een verdere samenwerking of zelfs gedeeltelijke overheveling onontbeerlijk zijn. Het is namelijk zo dat delen van deze collectie soms uit geschonken fotomateriaal bestaat. Dit op zich kan dus gedefinieerd worden als uniek (digitaal) archiefmateriaal. Uit een bevraging van het personeel bleek dat er zeer veel fotobestanden aanwezig zijn, maar dat een grondige ontsluiting en digitale mappenstructuur ontbreekt of tekort schiet. Ook is er niet echt sprake van een archivering op duurzame bestandsformaten. In de toekomst zal dit onderdeel grondig geanalyseerd dienen te worden, ook al zal dit misschien een monnikenwerk zijn. Ondertussen is het essentieel dat bij een schenking van dergelijke archiefbestanden ook de auteursrechten besproken en geregistreerd worden, zodat een toename aan zogenaamde *orphan works* ingetoomd kan worden.

De huidige fysieke collectie dan bestaat uit 1) papier en 2) multimedia. Het deel multimedia bestaat uit een honderdtal stukken, vooral op elektronische dragers: cd-roms en dvd's. Hier en daar zijn er met VHS-cassetten nog enkele magnetische dragers aanwezig. In de toekomst wordt dit bestand, voor zover dit wettelijk is toegelaten, ook gedigitaliseerd. Binnen de fysieke collectie op papier kunnen er tot slot vier onderdelen geformuleerd worden. Het eerste onderdeel is evident, namelijk de in diverse categorieën ingedeelde reeks monografieën die uiteenlopende thema's behandelen. De volgende twee categorieën worden apart gehouden vanwege hun fysieke staat en redactionele vorm: atlanten en zeldzame, waardevolle boeken. In de toekomst zullen beide collectiedelen grondig herbekeken worden.

2.3 Indeling en ontsluiting van de huidige (bibliotheek)collectie

2.3.1 Ontstaan

De huidige indeling van de reeks monografieën is nauw verweven met de eerste catalogi van de bibliotheek. Eerder merkten we op dat de collectie Halewyck van het Instituut voor Zeewetenschappelijk Onderzoek vormelijke criteria hanteerde voor de classificatie binnen de bibliotheek (en hierbinnen alfabetisch), zoals bv. thesissen, rapporten, etc. Ook in de prille jeugdijaren van het VLIZ, toen men nog over een mediatheek sprak, bleef dit aanvankelijk zo, ook wanneer de opvolger van de VUBIS-omgeving, de catalogus IMIS, reeds in 2000 werd opgericht.²⁷ Bij de verhuis van de Victoriaalaan naar de vismijn in 2002 werd zo nog steeds de volgende opdeling gebruikt:²⁸

Rek	Type document	Rek	Type document
1	Nieuwsbrieven	20-21	Congresverslagen (proceedings)
2-3	Recente aanwinsten	22	IOC-publicaties (depository center)
4-12	Boeken	23-40	Tijdschriften
13	Bibliografieën	41-43	Overdrukken (reprints)
14-15	Thesissen	44-45	Kaarten, atlassen
16-19	Rapporten	46	Multimedia: CD-roms, video's, DVD, etc.

Doordat de collectie van de bibliotheek steeds verder aangroeide (cfr. infra) werd op een gegeven moment de begrijpelijke keuze gemaakt om de vormelijke classificatie van de monografieën (gedeeltelijk) te verlaten. Aanvankelijk werd er nog een volledig alfabetische classificatie gebruikt²⁹, maar na een jaar of twee was het wellicht evident om de ASFA-classificaties over te nemen omdat deze reeds in de IMIS-catalogus gebruikt werden. Op deze manier moet het gemakkelijk geweest zijn om via de catalogus en per categorie de relevante boeken op te lijsten; en deze zo meteen te hernummeren. Dit gebeurde wellicht tussen eind 2004 en juni 2005.³⁰ Reeds in 1999 werd er met interesse gesproken over het classificatieschema van ASFA.³¹

²⁷ "Vlaams Marien Data- en Informatiecentrum (VMDC)", in: *Nieuwsbrief van het Vlaamse Instituut voor de Zee*, nr. 7, 2002, p. 17. Het vroegtijdig besef om volop in te zetten op automatisering bij de inhoudelijke ontsluiting is ongetwijfeld de grootste verdienste van bibliothecaris Jan Haspelslagh geweest, zie diens verhandeling (cfr. infra).

²⁸ "Mediatheek", in: *Nieuwsbrief van het Vlaamse Instituut voor de Zee*, nr. 5, 2002, p. 21-22.

²⁹ Mondelinge mededeling van mevr. Chilekwa Chisala, administratief medewerker van de bibliotheek.

³⁰ In de nieuwsbrief wordt gesproken over het 'visueel meer aantrekkelijk maken'. Terwijl op foto's uit 2004 nog geen etikettering te zien is, is dit in 2005 wel het geval. Cfr. "Vlaams Marien Data- en Informatiecentrum (VMDC)", in: *Nieuwsbrief van het Vlaamse Instituut voor de Zee*, nr. 13-14., 2005, p. 24.

³¹ J. Haspelslagh, *Ontwikkeling en evaluatie van een methode voor inhoudelijke analyse en ontsluiting van marien-wetenschappelijke documenten in de IZWO-bibliotheek, Oostende (België)*, Onuitgegeven Licentiaatsverhandeling, Gent, Academiejaar 1998-1998, p. 2.

Op den duur bleek dit echter geen stabiele keuze te zijn, te meer ook omdat checklists omtrent thema's ontbraken (of niet gebruikt werden) en inhoudelijke keuzes zo nooit echt geobjectiveerd werden. Eerst ontgroeide het digitale luik zelf de ASFA-indeling; digitale bestanden zijn immers gemakkelijker doorzoekbaar en worden eerder via lemma's of (meerdere) labels ingedeeld. Aan de andere kant zorgde de groei van de bibliotheek ervoor dat bepaalde categorieën hun draagkracht overschreden en hun doel (inhoudelijke, visuele en thematische eenduidigheid) niet meer bereikten.

Dit heeft ertoe geleid dat bepaalde thema's (bv. kaperij, scheepvaart, etc.) bij verschillende categorieën geplaatst werden; en anderzijds, doordat bepaalde categorieën nogal vaag en algemeen omschreven werden, er grote kwaliteitsverschillen binnen de verschillende criteria optraden. Een oplossing hiervoor is het herzien van de indeling, waarbij eerst en vooral (volledig) afgezien moet worden van vormelijke criteria, en er meer aandacht moet komen voor het functionele (met name het perspectief van de onderzoeker en diens vakdomein). Inhoudelijke hiaten dienen te worden opgevuld.

2.3.2 ASFA-indeling

De huidige indeling van de bibliotheek is dus voornamelijk (maar niet uitsluitend) gebaseerd op de ASFA-indeling. Vooraleer per categorie een analyse te maken dienen we deze indeling eerst wat grondiger te bespreken. ASFA staat voor 'Aquatic Sciences and Fisheries Abstracts (ASFA)'. Het project maakt deel uit van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO) en is een internationaal informatiesysteem dat een indexeer- en categorisatiesysteem ontworpen heeft voor vooral mariene literatuur.³²

Op het hoogste niveau zijn er drie onderwerpscategorieën: ASFA-1 Biological Sciences and Living Resources; ASFA-2 Ocean Technology, Policy and Non-living Resources; ASFA-3 Aquatic Pollution and Environmental Quality. Hieronder vallen zeer veel verschillende onderwerpen en vakdomeinen. Vanuit ASFA zelf is er wel een thematische index voorzien, net als een checklist met zogenaamde 'scope descriptions', maar wellicht werd dit document niet gebruikt binnen het VLIZ.³³

Een belangrijk probleem met de ASFA-indeling is dat er relatief weinig aandacht is voor de humane en sociale wetenschappen. Dit is grotendeels te wijten aan het feit dat vele mariene bibliotheken gelinkt zijn aan universitaire bibliotheken (cfr. supra), die voor deze wetenschapstakken een eigen bibliotheek of afdeling voorzien hebben. Het VLIZ is in dit opzicht vrij uniek. Het is meer dan een onderzoeksinstelling met een biologisch, geologisch, fysisch of geografisch perspectief op het mariene wezen; ook de menswetenschappen vervullen een belangrijke positie binnen de bibliotheek. Dit brede perspectief vormt dan ook een onoverbrugbaar probleem voor de ASFA-indeling.

---

³² Meer informatie over de instelling zelf zie < <http://www.fao.org/fishery/asfa/en> > (geraadpleegd op 30/01).

³³ *Aquatic Sciences and Fisheries Information System: ASFIS subject categories and scope descriptions*, ASFIS Reference Series nr. 2., Rome, Food and Agriculture organization of the United Nations, 2001, 116 p.

Bovendien zijn het vaak deze categorieën, uit de menswetenschappen, die een hoge mate aan overlap en interdisciplinariteit tonen; wat een probleem is voor de fysieke indeling binnen de ene of andere categorie. Ook binnen het wezen van de exacte wetenschappen komt dit echter meer en meer op de voorgrond.³⁴ De oplossing schuilt in een goede bibliografische ontsluiting met verschillende lemma's, terwijl het boek op een vaste (op basis van een voortdurend veranderende checklist met geïdentificeerde thema's) plaats wordt gestockeerd.

2.3.3 Kwantitatieve analyse van de reeks monografieën per categorie

Om een grondig inzicht te krijgen op de reeks monografieën werd zowel een kwantitatieve als kwalitatieve analyse van de verschillende categorieën gemaakt. In onderstaande tabel volgt alvast de kwantitatieve analyse. Volgende parameters werden aan de collectie getoetst: strekkende meter absoluut (MeterA), strekkende meter relatief³⁵ (MeterR), aantal recordID's³⁶ in catalogus - absoluut aantal (ReclDA.), aantal recordID's - relatief aantal (ReclDR), het hoogste nr. in de bibliotheekcatalogus (Max. nr.), het aantal stukken zonder plaatsingsnummer³⁷ in de bibliotheek (Nrs.), de etiketkleur, de taal (Engels, Nederlands, Frans, Duits, anders) en de ouderdom (2017-1990, 1990-1960, 1960-1930, 1930-1900, vóór 1900, onbekend/niet ingevoerd).

---

³⁴ J. Haspeslagh, op.cit., p. 8.

³⁵ Het relatief cijfer is het absoluut aantal uitgedrukt tegenover het geheel, procentueel.

³⁶ Het nummer in de IMIS-catalogus.

³⁷ Dit zijn nieuwe (nog niet genummerde) en/of ontbrekende of verloren gegane werken (cfr. infra).

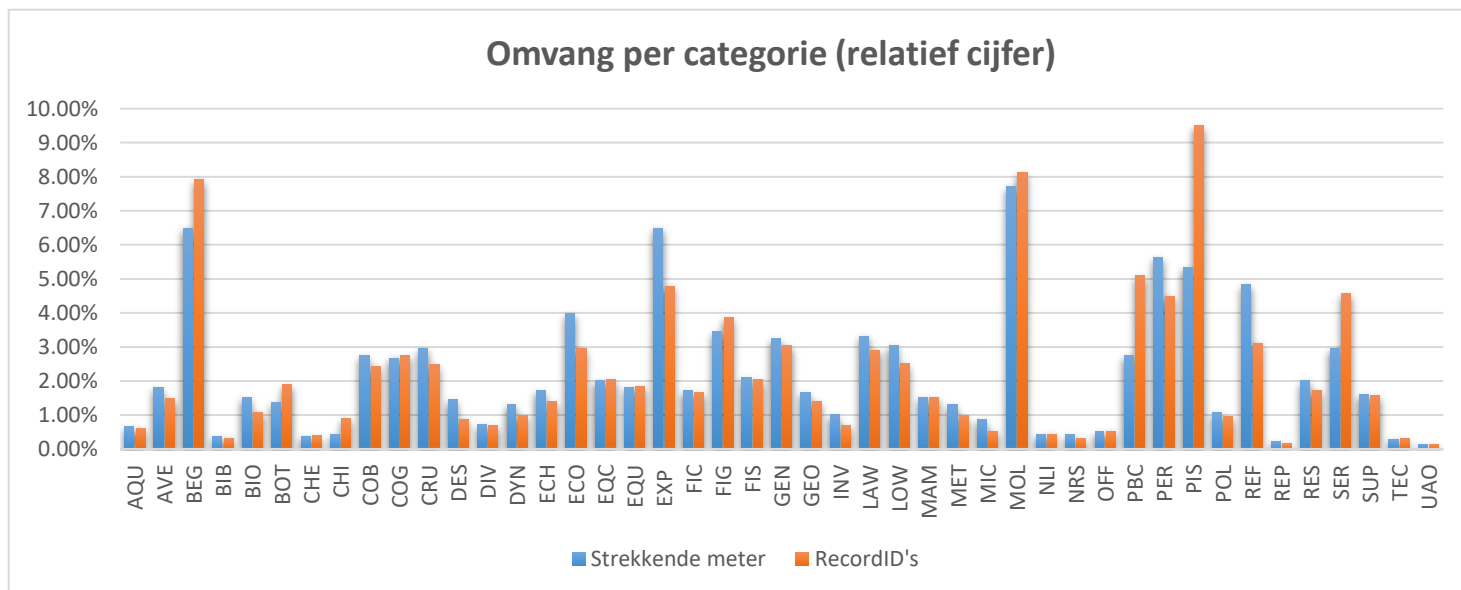
Huidige classificatieschema met legende van de afkortingen

AQU	Aquaculture	INV	Invertebrate Biology General
AVE	Aves	LAW	Law, Policy, (I)CZM, Economics and Social Sciences
BEG	Coast of Belgium General	LOW	Lower Invertebrates
BIB	Bibliographies	MAM	Mammalia
BIO	Biology General	MET	Marine Meteorology and Climatology
BOT	Botany	MIC	Microbiology
CHE	Chemistry and Geochemistry	MOL	Mollusca
COB	Marine and Coastal Regions Biology (except Belgium)	NLI	Non-living Marine Topics General
COG	Marine and Coastal Regions General (except Belgium)	NRS	Non-living Resources from the Sea
CRU	Crustacea	OFF	Offshore and Coastal Structures
DES	Descriptive Oceanography and Limnology	PBC	Plankton, Benthos and other Communities
DIV	Man-in-the-Sea and Diving	PER	Marine Sciences General, Persons and Institutes
DYN	Dynamical Oceanography and Limnology	PIS	Pisces
ECH	Echinodermata	POL	Aquatic Pollution
ECO	Aquatic Ecology and Autecology	REB	Reference for Library Topics
EQC	Environmental Quality Management and Control	REF	General and Marine Sciences Reference
EQU	Vessels, Underwater Vehicles and Buoys	REP	Reptilia
EXP	Expedition Reports	RES	Biological Resources from the Sea
FIG	Fisheries General	SER	Serial Monographs on Marine Fauna and Flora
FIS	Fisheries Science	SUP	Support Services, Techniques and Equipment
GEN	Marine Sciences General Aspects	TEC	Marine Technology
GEO	Geology and Geophysics	UAO	Underwater Acoustics and Optics

Omvang

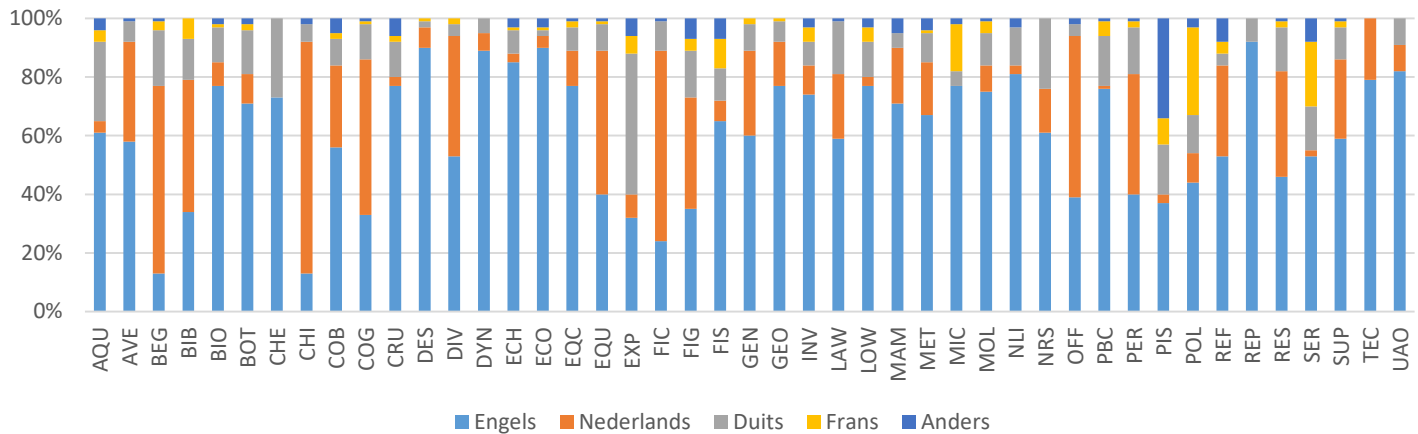
Dit criterium werd door twee parameters getoetst, nl. de fysieke omvang (het aantal strekkende meter in de bibliotheek) en de digitale omvang in de catalogus. Het geeft ons een eerste inkijk in eventuele over- en ondervertegenwoordiging van bepaalde categorieën; en wanneer we beide parameters onderling vergelijken kunnen we ook meer te weten komen over de ontsluiting en de fysieke omvang.

Uit deze cijfers, omgezet in een relatief percentage tegenover het totaal, blijken enkele categorieën sterk boven het gemiddelde (2,22%) te scoren. Dit zijn de categorieën BEG, EXP, MOL, PER en PIS. Verder valt op dat bepaalde categorieën veel RecordID's hebben (bv. *Pisces*), dit komt doordat een deel van deze collectie reeds tot op een diepgaander niveau ontsloten werd (hoofdstukniveau). Aan de andere kant scoren veel categorieën beneden het gemiddelde: AQU, BIB, CHE, CHI, DES, DIV, INV, MIC, NLI, NRS, OFF, REP, TEC en UAO. In totaal nemen de boeken ongeveer 140m en 7525 RecordID's in.³⁸

³⁸ Het reële aantal monografieën ligt door verdwenen nummers en de ontsluiting op lagere niveaus wellicht tussen de 6500 en 7000.

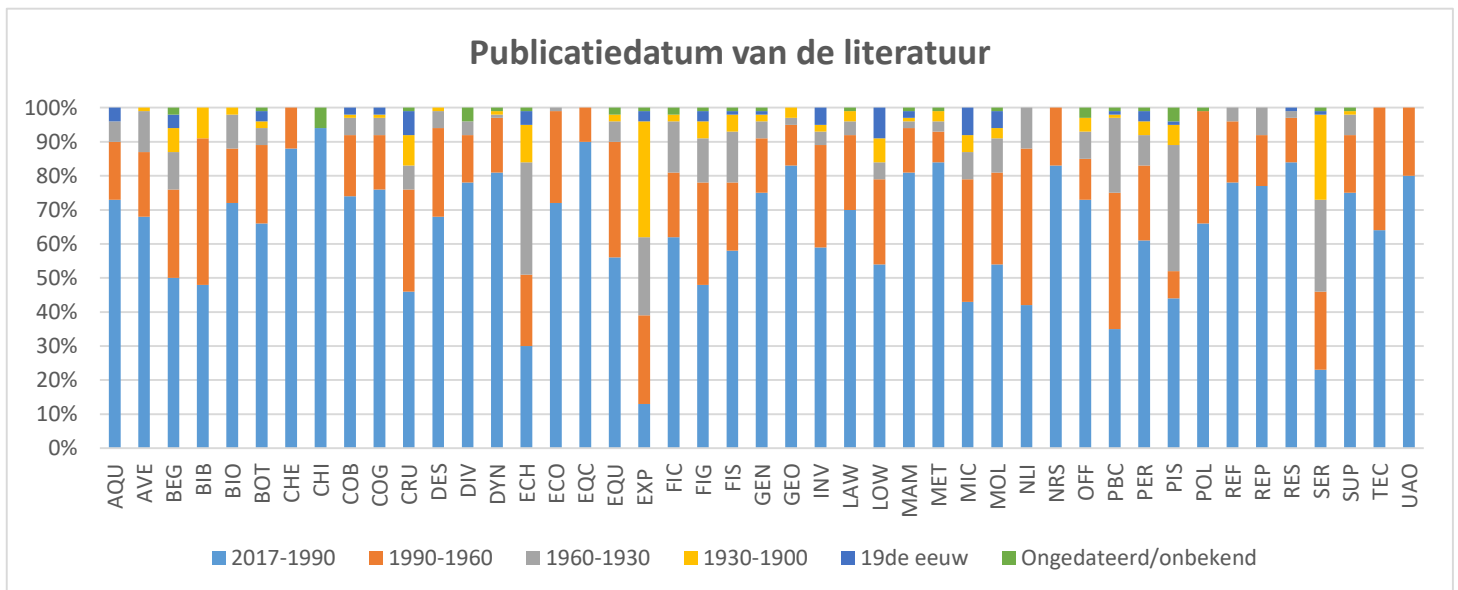
Voertaal in de literatuur

Wanneer we de taal analyseren is een eerste vaststelling dat er ongeveer driemaal zoveel Engelstalige literatuur ter beschikking wordt gesteld als Nederlandstalige. Het totale gemiddelde Engelstalige boeken ligt immers op 60% tegenover 21% Nederlandstalige monografieën. Franstalige werken doen het niet slecht met 14%, Duits is beperkter vertegenwoordigd met maar 4% van de collectie. Tot slot is er nog een restfractie van 3%. De taal van deze restfractie varieert van Spaans, Chinees, Russisch en Grieks tot Zweeds, Italiaans, Latijn, enzovoort.

Het is interessant om de taalverdeling, indien mogelijk, enigszins evenwichtig te houden binnen de categorieën. Sommige tendensen zijn natuurlijk logisch en onomkeerbaar. Zo is bij de kinderliteratuur en fictie de overgrote meerderheid in het Nederlands geschreven, en ook literatuur over de Belgische kust is voornamelijk in het Nederlands opgesteld. Meer specialistische domeinen bevatten dan weer vooral Engelstalige literatuur.

Toch moet er ook binnen het domein van de natuurwetenschappen meer evenwichtigheid mogelijk zijn. Zo zijn er zeer weinig Nederlandstalige werken over aquacultuur (AQU), geen (!!) werken over mariene geochemie en een beperkt aantal werken over botanica, oceanografie en algemene mariene biologie. Binnen bepaalde biologische families zoals de kreeftachtigen of zelfs vissen is het aandeel Nederlandstalige literatuur ook zeer beperkt. Met de doelstellingen en de opzet omtrent de kerncollectie van het VLIZ (cfr. infra voor meer informatie) in het achterhoofd moet dit in de toekomst zeker rechtgetrokken worden.

Hetzelfde procedé werd uitgevoerd met de publicatiedata van de literatuur. Hierbij werden gelijkaardige periodes geselecteerd van ongeveer 30 jaar. Het totale gemiddelde hier is als volgt: 64% werken tussen 2017 en 1990, 22% werken tussen 1990 en 1960, 8% tussen 1960 en 1930, 3% tussen 1930 en 1900, 2% uiteindelijk uit de 19de eeuw en 1% onbekend. Hier valt het op dat de bibliotheek vooral over recente literatuur beschikt. Dit is logisch gezien de doelstellingen en wetenschappelijke graad van de bibliotheek. Enkele categorieën zijn wel duidelijk verouderd, zoals bv. expedities (EXP) en de reeks seriële monografieën (SER). Ook bij de biologische familie stekelhuidigen (ECH) is er opvallend veel oudere literatuur. Dit gegeven kan gemakkelijk opgelost worden door de aankoop van recentere publicaties. Een belangrijke nuancering bij de oudere werken (2% zou dus uit de 19de eeuw stammen) is de volgende. Vrij vaak werd oude literatuur fout gedateerd bij een *facsimile*. Hierbij werd meermaals de oorspronkelijke publicatiedatum genoteerd (bv. in de 17de eeuw), in plaats van de datum van de herdruk.

De oudste werken werden reeds gecontroleerd, maar in de toekomst dient dit meer systematisch te gebeuren. De categorie 'Rare and Valuable Collections' kan nog uitgebreid worden met boeken die momenteel verspreid staan. Zo worden deze optimaal beschermd en kan dit een niet-uitleenbare categorie vormen, mocht er in de toekomst een uitleensysteem worden gecreëerd. De bewaarcondities zijn in de kluis ook constanter. Wanneer er in de toekomst ruimtes voorzien worden met klimaatregulatie, kan deze categorie boeken hier geplaatst worden. In evaluatierapporten vormde dit meermaals een puntje van kritiek: "Aandacht is wel nodig voor de opslag van oude (en kwetsbare) boeken en andere media. Deze vereisen een beschermde atmosfeer."³⁹

³⁹ G. van der Veen & P. Boekholt, VLIZ: Vlaams Instituut voor de Zee – Evaluatie van de werking 1999-2003 – Eindrapportage, Technopolis BV, 2004, p. 11. (in PDF-bestand; anders geen paginanummering)

Groen: mag zo blijven
 Geelbruin: (grote) aanpassingen nodig
 Rood: mag geschrapt worden als categorie

2.3.4 Kwalitatieve analyse van de reeks monografieën per categorie

Categorie	Perspectief & vakdomein (functionalistische benadering)	Aanwezige thema's (inhoudelijke benadering)	Analyse van de categorie: overlappings, suggesties & aanvullingen i.v.m. verplaatsingen en nieuwe categorieën
AQU	Economie Management & techniek	<ul style="list-style-type: none"> - Aquacultuur & teelt van aquatische organismes (bv. oesters) - Aquariologie 	Goed omschreven categorie. Beperkte overlap met 'Biological resources' en 'Environmental management'.
AVE	Biologie & ecologie	<ul style="list-style-type: none"> - Vogels (ecologie, gedrag, morfologische kenmerken) 	Goed omschreven categorie, inhoudelijk minder sterk vanwege soms weinig relevante literatuur. Overrepresentatie van bepaalde geslachten, bv. pinguïns en albatrossen. Recentelijk verschenen determinatieliteratuur (ANWB-vogelgids, Nederlandsche vogelen) ontbreekt.
BEG	Geschiedkunde Archeologie Landschapsecologie Toerisme Taalkunde	<ul style="list-style-type: none"> - Belgische kust (kuststeden, provinciedomeinen, natuurgebieden, toerisme, transport) - Multidisciplinaire werken over de kust 	Vrij goed omschreven categorie met wel veel kwaliteitsverschillen (van toeristische zakgids tot heemkundig artikel of wetenschappelijk werk). Binnen de geschiedkunde moet de landschapsecologische & evenementiële aard benadrukt worden. Instellingen & wetenschaps-geschiedenis vormt een apart onderdeel. Taalkundige werken worden best afgezonderd en dienen een nieuwe categorie te vormen.

BIB	(Vormelijke categorie)	<ul style="list-style-type: none"> - Bibliografieën - Inventarissen van archieven - Catalogi en gidsen van tentoonstellingen 	Deze categorie dient geschrapt te worden. Er zitten elders in de verschillende criteria sowieso veel werken die deze zelfde vorm hebben.
BIO	Biologie & ecologie	<ul style="list-style-type: none"> - Vakdomein van de biologie - Biodiversiteit - Evolutietheorie en paleontologie 	Deze categorie bevat werken die relevant zijn voor het algemeen domein van de biologie (NIET: mariene biologie). Werken i.v.m. de evolutieleer, paleontologie & het ontstaan van het leven kunnen worden verplaatst in de nieuwe categorie ' Astrobiologie, evolutiebiologie & paleontologie '.
BOT	Biologie & ecologie	Grote inhoudelijke variëteit	Volgens de visie van functionele & inhoudelijke categorieën lijkt het interessant te zijn om deze categorie op te splitsen in verschillende categorieën: (1) Algen, wieren en ééncelligen; (2) Planten & mossen, (3) Fungi & lichenen. Nogal wat literatuur, bv. over de Belgische fungi en flora, ontbreekt in deze laatste categorieën.
CHE	Geochemie	Vakdomein van de geochemie	Weinig tot geen Nederlandstalige werken (cfr. taalanalyse).
CHI	Literatuur	Kinderboeken (vooral lager)	/
COB	Biologie & ecologie	Kustbiotoop (algemeen) en/of het mariene klimaat (incl. strandgidsen)	Over het algemeen een goede focus. Werken die zeer algemeen zijn dienen wel naar 'General biology' (BIO) verplaatst te worden. Familiespecifieke werken horen dan weer bij hun biologische categorie thuis.

COG	Geschiedkunde Archeologie Landschapsecologie Toerisme	<ul style="list-style-type: none"> - Kust- en/of watergebieden in het buitenland (vaak Nederland) of de Noordzee - Piraterij, hanzen, e.d. 	Buitenlandse equivalent voor de categorie 'BEG'. Evenzeer kwaliteitsverschillen. Werken i.v.m. piraterij dienen verplaatst te worden naar de nieuwe categorie maritieme geschiedenis .
CRU	Biologie & ecologie	Kreeftachtigen (ecologie, gedrag, morfologisch)	Enkele werken over insecten (wantsen, kortschildkevers) horen niet thuis in deze categorie. Net als de mollusken (MOL) en kreeftachtigen (CRU) verdient deze biologische classificatie een eigen categorie.
DES	Oceanografie Biochemie	Samenstelling van watercomponenten (incl. ijs) in de oceaan (vooral biologische en chemische benadering)	Wordt best samengevoegd met Dynamische oceanografie tot één categorie ' Oceanografie '. Weinig Nederlandstalige literatuur.
DIV	Geschiedkunde Biologie Visserijwetenschap Toerisme & recreatie	<ul style="list-style-type: none"> - Bespreking van giftige soorten voor de mens - Koopvaardij & piraterij - Recreatie & ontdekkingsreizen 	Een zeer moeilijke categorie met veel variatie. Werken i.v.m. piraterij & koopvaardij worden het best naar de categorie maritieme geschiedenis verplaatst. Werken die giftige organismes bespreken (een beperkt aantal boeken) kunnen dan naar de respectievelijke biologische categorie verplaatst worden. Uiteindelijk wordt deze categorie het best voorbehouden voor het recreatief gebruik van wateren.
DYN	Oceanografie Geschiedkunde	<ul style="list-style-type: none"> - Fysieke analyse van de oceaan (golven en getijden, zeespiegelrijzingen, etc.) - Watersnoodrampen en overstromingen 	Werken met een geschiedkundig perspectief die evenementen behandelen (evenementiële geschiedenis) worden best bij de 'BEG' en 'COG'-categorieën geplaatst (in de praktijk zijn de besproken evenementen vaak ook feiten met een grote landschappelijke impact). Dient te worden samengevoegd met Oceanografie.

ECH	Biologie & ecologie	Stekelhuidigen (ecologie, gedrag, morfologisch)	/
ECO	Biologie & ecologie Biologische oceanografie	Ecologie van mariene en kustgebonden levensgemeenschappen en specifieke organismes; 'autecologie'.	Om de specificiteit van de categorieën te bewaren dient dit criterium scherp geformuleerd te worden. Enkel algemene werken met een duidelijk ecologisch perspectief dienen hier te worden opgenomen. Een biologisch criterium is specifiek en ecologie komt er vaak ook aan bod. Daarom moet indien mogelijk voorkeur aan de biologische categorie worden gegeven.
EQC	Management & techniek	Milieuproblematiek	Bredere werken over beheer worden beter opgenomen in BEG of COG. De nadruk in deze categorie ligt op het oplossen en managen van milieuproblemen.
EQU	Techniek & technologie Techniek- en wetenschapsgeschiedenis	Schepen & techniek	Deze categorie heeft een zuiver technische benadering waarbij de vaartuigen op zich worden geanalyseerd. Dient te worden samengevoegd met de nieuwe categorieën i.v.m. technologie.
EXP	(Vormelijke categorie) Geschiedkunde	Verslagen en resultaten van expedities in de vorm van een rapport (eerder biologisch) Geschiedkundige analyses van bepaalde expedities	Aangezien het over een vormelijke categorie gaat wordt deze eigenlijk het best afgeschaft. Inhoudelijk is deze ook sterk verouderd (cfr. analyse publicatiedata). De feitelijke rapporten kunnen bij specifieke biologische families oftewel bredere categorieën worden gevoegd. De geschiedkundig-maritieme werken kunnen bij 'BEG' en 'COG' worden geplaatst.

FIC	Literatuur Taal- en letterkunde Narratologie	<ul style="list-style-type: none"> - Romans, reisverhalen, gedichten, toneelspelen en oude vissersverhalen - Werken met literaire analyses 	Werken van een meer taal- en letterkundige aard met een sterk wetenschappelijk paradigma dienen in de nieuwe categorie Taal-en letterkunde te worden geplaatst.
FIG	Visserijwetenschap Geschiedkunde Taalkunde	Algemene literatuur aangaande visserijen	Vanwege overlap best om te vormen tot één categorie ' Visserij '.
FIS	Visserijwetenschap Economie & productie	Meer analytische werken aangaande het productieproces van visserijen	Vanwege overlap best om te vormen tot één categorie ' Visserij '. Vormt een eigen en aparte categorie die primeert op andere indelingen.
GEN	Geschiedkunde Archeologie Sociologie Biologie Oceanografie	Oceanen, de zee, etc. (algemeen)	Een overbodige algemene categorie die moet kunnen worden opgelost in alle bestaande categorieën.
GEO	Geologie Geofysica Paleontologie Palynologie & zoöarcheologie	<ul style="list-style-type: none"> - Vakdomeinen geologie en geofysica - Fossielen en fossiele grondlagen - Ecologische geschiedenis 	Deze categorie moet strenger geformuleerd worden. Werken waarin organisch materiaal aan bod komt (fossielen, pollen, etc.) dienen verplaatst te worden naar de categorie i.v.m. paleontologie.
INV	Biologie & ecologie	<ul style="list-style-type: none"> - Invertebraten (algemeen) - Invertebraten (specifieke families zonder eigen categorie) 	Deze categorie kan ook opgeheven worden door het aanmaken van specifiekere categorieën zoals Insecta. De overblijvende literatuur kan bij ' Marine biology ' worden gevoegd.

LAW	Bestuurskunde Rechten Economie Sociologie	<ul style="list-style-type: none"> - Wetgeving, beleid en onderwijs - Ecologie & beheer, visserij 	Hier en daar kleine inhoudelijke overlappings met andere criteria (bv. visserij, 'Environmental Management'). Dit is geen probleem indien gesteld wordt dat deze categorie primeert op inhoudelijke criteria.
LOW	Biologie & ecologie	<ul style="list-style-type: none"> - Lagere invertebraten (invertebraten zonder organen): sponzen, neteldieren, plat- en rondwormen - Insecten & ééncelligen 	Insecten & ééncelligen dienen verplaatst te worden naar hun specifieke biologische criteria. De categorie kan verder behouden worden.
MAM	Biologie & ecologie	Grotere zeezoogdieren (walvisachtigen & dolfijnen) en kleinere (zeehonden en otters)	Enkele groepen zoals bv. vleermuizen ontbreken nog.
MET	Meteorologie Klimatologie Oceanografie	Kwantitatieve analyses i.v.m. het klimaat (vaak descriptief).	Hier en daar overlappings met oceanografie. Deze werken dienen verplaatst te worden indien er geen focus is op het klimatologische gegeven.
MIC	Biologie Bacteriologie Virologie Pathogenie	Alles wat klein is (fungi, bacteriën, virussen, ééncelligen en microalgae, etc.)	Hier mag ook een strengere invulling gebeuren. Naast de bacteriologie en virologie dienen hier enkel werken over microbiologie zelf bewaard te worden. Boeken over ééncelligen, fungi, etc. mogen verplaatst worden.
MOL	Biologie & ecologie	Weekdieren: slakken, intvissen etc.	Grootste huidige categorie binnen de bibliotheek; met zeer veel buitenlandse literatuur. Hier dient mee uitgepakt te worden in de toekomst. Ondersteuning van lokale werkgroepen en werkgroepen elders in België, ook voor de bredere groep van de mollusken (bv. Koninklijke Belgische Vereniging voor Conchyliologie; Slakkenwerkgroep Arianta) moet gestimuleerd worden waar mogelijk.

NLI	Geschiedkunde Archeologie Landschapsecologie Oceanografie	Een algemene categorie met diverse onderwerpen	Kan net als de categorie 'General' volledig opgeheven worden. De literatuur wordt dan verdeeld over de bestaande categorieën, hier wellicht voornamelijk onder 'COG'.
NRS	Economie Geologie Biochemie Mineralogie	Mineralen en natuurlijke grondstoffen zoals zand, grind, parels, olie, zout, etc.	Een goed afgebakende categorie. Eventueel kan de naamgeving wel veranderd worden (bv. naar Mineralogy and Abiotic Resources).
OFF	Economie Management & techniek	<ul style="list-style-type: none"> - Windmolens - Havens - Boorplatformen - Beheer en watermanagement 	Inhoudelijk soms wat overlap met de categorie 'Environmental Management', maar daar ligt de nadruk wel op het oplossen van milieuproblematiek. Kan eventueel gedeeltelijk worden opgenomen in de categorie ' Blue economy '.
PBC	Biologie & ecologie	Focus op bodemdieren (Benthos) Plankton	Vaak meer algemene werken met de focus op bodemdieren of plankton. Dit laatste thema is ingewikkelder omdat men in de praktijk vaak op de kleinere categorieën plankton doelt. Als biologisch criterium is het niet hanteerbaar. Sommige mollusken kunnen namelijk ook als plankton geïnclassificeerd worden.

PER	Geschiedkunde Archeologie Taal- en letterkunde	<ul style="list-style-type: none"> - Biografieën - Geschiedenis v. instellingen, wetenschapsgeschiedenis - Cartografie - Huldeboeken 	Een grote categorie die net als de categorieën BEG en COG de literatuur vooral historisch-archeologisch benadert. Deze dient dus te worden verdeeld onder de nieuwe geschiedkundige categorieën. BEG en COG worden dan gebruikt voor de landschapshistorische en evenementiële benadering. Een bijzondere boekvorm is het zogenaamde huldeboek. Aangezien het in de praktijk vaak gaat over een bundeling van artikels binnen een bepaald vakgebied, horen de artikels in het boek inhoudelijk bij elkaar en mag het verplaatsen niet moeilijk zijn.
PIS	Biologie & ecologie	Vissen	Hier en daar overlap mogelijk met gastronomie (RES), maar slechts zeer beperkt.
POL	Biochemie Ethiek	Analyse van vervuiling (pesticiden, lucht- en olie vervuiling, plastic, chemische wapens of kernenergie)	Werken met een morele inslag worden best ingericht als een nieuwe categorie, bio-ethiek .
REF	Maritieme geschiedenis Taal- en letterkunde Bibliotheek- en archiefwetenschappen	<ul style="list-style-type: none"> - Historische werken i.v.m. de zee - Werken i.v.m. taalkunde - Algemene werken i.v.m. de bibliotheek- en archiefwereld 	De literatuur met een historische en taalkundige aanslag dient verplaatst te worden. Werken i.v.m. de bibliotheek- en archiefwereld dienen tot een nieuwe categorie gevormd te worden.
REP	Biologie & ecologie	Zeeschildpadden, zeeslangen, etc.	Amfibieën dienen hierbij te worden opgenomen.
RES	Economie Gastronomie	Gebruik van natuurlijke organismes, vooral gastronomisch (bv. vissen, schaal- en schelpdieren, kreeftachtigen, koralen, zeewier, enz.)	/

SER	(Vormelijke categorie) Biologie	Diverse reeksen over verschillende biologische families	Deze categorie, die inhoudelijk ook verouderd is, mag opgeheven worden. Reeksen moeten wel samen bewaard worden, desnoods in de algemene categorieën General/Marine Biology.
SUP	Management & techniek Cartografie Geografie Techniek- en wetenschapsgeschiedenis	<ul style="list-style-type: none"> - Werken die de evolutie en analyse van het mariene instrumentarium beschrijven - Moderne technologie 	Deze categorie mag geschrapt worden. Afhankelijk van het perspectief kunnen deze bij de categorie 'Technologie' dan wel 'Techniek- en wetenschapsgeschiedenis' geplaatst worden.
TEC	Techniek- en wetenschapsgeschiedenis Technologie en informatica	<ul style="list-style-type: none"> - Moderne technologie - Zeevaarkunde en technieken 	Werken i.v.m. technieken dienen naar de nieuwe categorie Techniek- en wetenschapsgeschiedenis verplaatst te worden. De categorie wordt gezien de moderne ontwikkelingen best uitgebreid. Robotica en hoogtechnologische ontwikkelingen dienen hier ook te worden opgenomen.
UAO	Technologie Fotografie Cinematografie	Bevat alles over het in beeld brengen van de mariene wereld.	Mag als aparte categorie bewaard worden.
Overige	Rare and valuable publications Atlassen Multimedia	In de toekomst worden deze laatste fysieke categorieën apart onder de loep genomen. De categorie van Rare and valuable publications wordt hierbij herzien en uitgebreid op basis van een systematische analyse van de bibliotheekcollectie. De collectie atlassen zal ook worden herzien. De afdeling Multimedia wordt wellicht gedigitaliseerd.	

3 Beschrijving van het voormalige collectiebeleid

3.1 Collectieprofiel en groei

De zogenaamde **kerncollectie** van de bibliotheekcollectie is nog steeds onveranderd gebleven: deze bestaat uit publicaties over de Vlaamse kust en het Belgisch deel van de Noordzee, en alle andere mariene, estuariene en kustgebonden publicaties van Belgische auteurs en wetenschappers en van buitenlandse wetenschappers geaffilieerd aan een Belgische instelling.⁴⁰ In principe wordt dus ook de kust besproken, maar binnen de duinen specificceert men dit best concreet tot alle biologische organismes die gebonden zijn aan kalkrijke bodems en/of zand. Dit valt dan meer samen met een ecologische niche van soorten die elders in het land meestal zeldzaam zijn.

De kerncollectie wordt via een criterium in IMIS apart ontsloten. Dit noemt men de **Belgische Mariene Bibliografie**; een lopende en volledig digitale bibliografie die de werken uit de kerncollectie verzamelt, samen met stukken die niet tot de collectie behoren, maar wel binnen het collectieprofiel vallen. Indien deze stukken digitaal beschikbaar én vrij ter beschikking zijn worden deze aangeboden in het Open Marien Archief (OMA). Bij een laatste analyse⁴¹ was dit met 29.450 digitale artikels voor ruim 65% van het totale aantal BMB-records het geval.⁴² Vooraleer de meer inhoudelijke collectievorming zelf onder de loep te nemen willen we nogmaals, maar ditmaal met cijfers, wijzen op de explosieve groei van de bibliotheek.

In 2000 hebben we de volgende cijfers ter beschikking: 500 boeken en thesissen, 1500 rapporten, 1100 tijdschriften en 10.000 reprints. Zonder de reprints komt het aantal dus min of meer overeen met de meer dan 2500 stukken uit het IZWO-instituut (cfr. supra). In juni 2002 was er reeds een opmerkelijke toename van de collectie; 1200 boeken, 600 thesissen, 300 bibliografieën, 2000 rapporten, 400 proceedings, 12.000 reprints, 50 atlanten/kaarten en 50 cd-roms. De grootste stijging in de fysieke collectie vond echter plaats tussen half juni 2002 en januari 2004. Het aantal boeken verviervoudigde bijna tot 4500 boeken. Het aantal atlanten en kaarten lag op 80 exemplaren. Er is verder sprake van 900 thesissen, 3600 rapporten, 1100 tijdschriften, 12.000 reprints en 250 cd-roms.⁴³

---

⁴⁰ Zie ook de definitie op de site, < <http://www.vliz.be/nl/kerncollectie> > (geraadpleegd op 31/01).

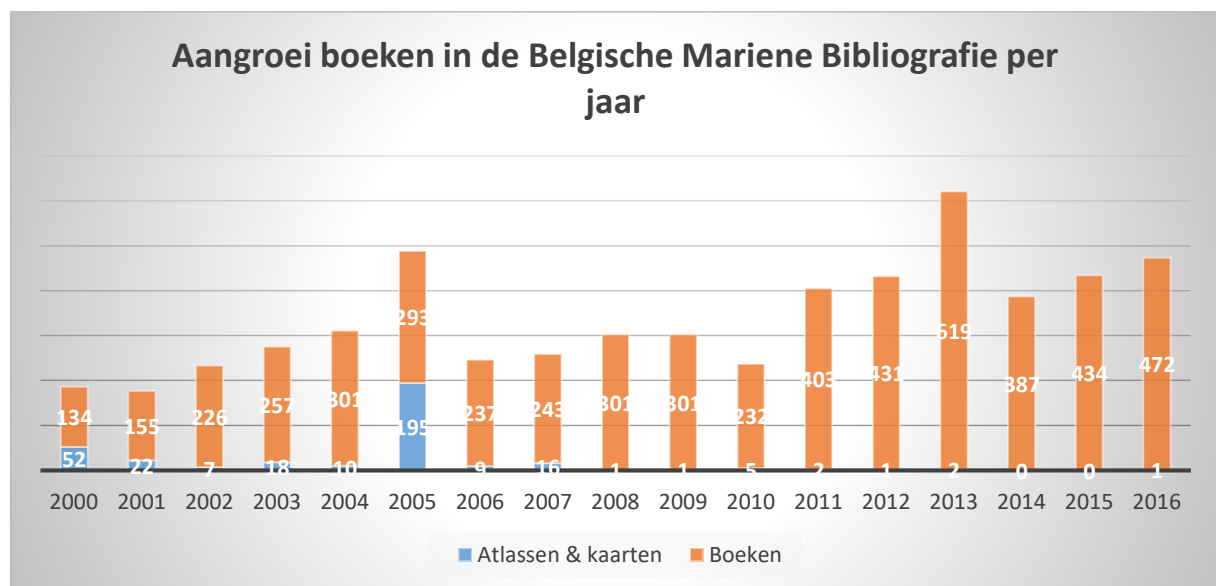
⁴¹ Dit zijn de cijfers ter beschikking voor september 2018.

⁴² *Jaarboek 2016*, Oostende, VLIZ, 2017, p. 22. en *Jaarboek 2017*, Oostende, VLIZ, 2018, p. 49.

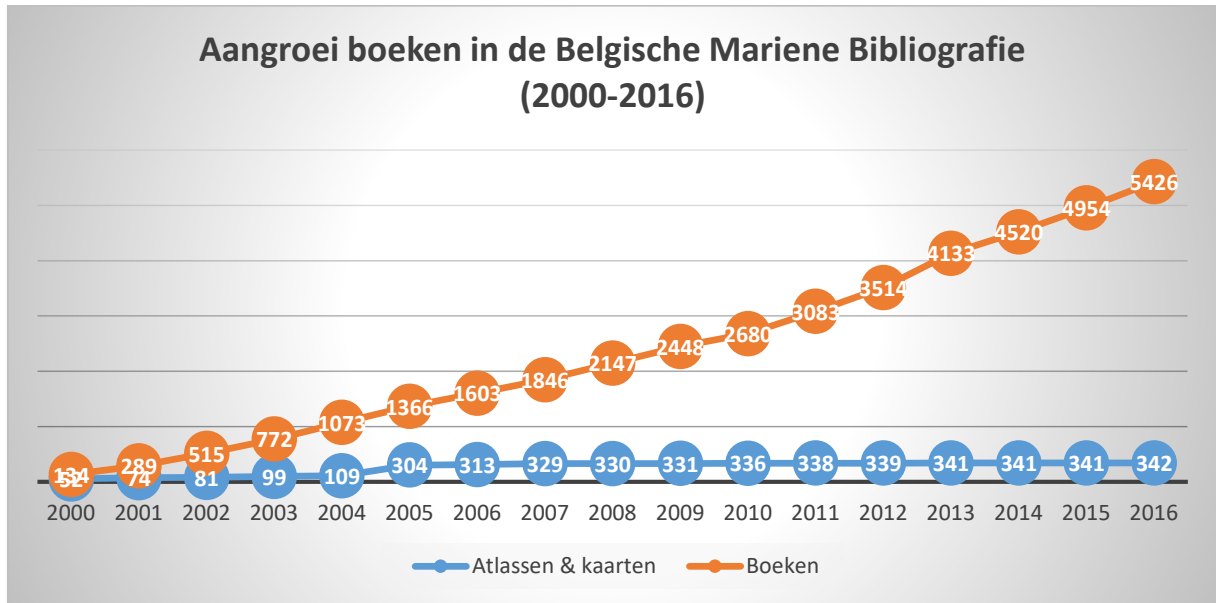
⁴³ *Nieuwsbrief van het Vlaamse Instituut voor de Zee*, nr. 10., 2003, p. 17. In de nieuwsbrief spreekt men over 800 exemplaren atlanten, maar dit is zeker een typefout.

Vanaf dit moment zijn de exacte cijfers van de bibliotheek niet meer traceerbaar (uitgezonderd deze van de Belgische Mariene Bibliografie), te meer omdat men vanaf 2005 meer ging inzetten op het digitaal archief. De aandacht kwam te liggen op het aantal toevoegingen in de *catalogi* en in dit digitaal archief. Het exact aantal binnenkomende (fysieke) boeken werd niet meer bijgehouden. We kunnen ons wel nog beroepen op de huidige aantallen. Omdat er veel verdwenen nummers zijn in de bibliotheek, sommige refID's op meerdere boeken slaan en sommige reeksen reeds op hoofdstukniveau ontsloten werden, moeten de recente cijfers wel met een grote korrel zout worden genomen. Hoe dan ook, momenteel komen we dan op naar schatting ongeveer 7000 boeken en monografieën in de bibliotheek, 350 atlassen (583 refID's) en een kleine 350 cd-roms.

De andere reeksen werden ondertussen ofwel in de boekencollectie opgenomen, ofwel gedigitaliseerd (cfr. supra). Het hoogtepunt van het aankoopbeleid (tenminste wat de fysieke collectie betreft) lag hoe dan ook tussen 2000 en 2004 (van 500 boeken naar 4500), want tussen 2004 en 2017 werd slechts iets meer dan de helft hiervan bijgekocht, over een periode die driemaal zo lang is. Op basis van een recente analyse kan de aangroei *monographs* per jaar binnen de Belgische Mariene Bibliografie wel goed geanalyseerd worden.⁴⁴ Zo hebben we toch een mooi beeld over de aangroei van de kerncollectie. De focus in deze analyse ligt hier wel breder dan de fysieke boekencollectie (ook rapporten worden hier bij *monographs* gerekend). Opvallend is evenwel dat de fenomenale aangroei tussen 2000 en 2004 veel minder zichtbaar is voor de BMB, wat erop kan wijzen dat de aangekochte boeken in deze eerste periode een internationaal karakter hadden.

⁴⁴ Deze cijfers werden gehaald uit H. Pirlet, Z. Bouchti, H. Lust, S. Dauwe en J. Rondelez, *Beleidsinformerende Nota: Marien onderzoek in Vlaanderen en België: Een inventaris van het onderzoekslandschap*. VLIZ Beleidsinformerende nota's BIN 2017_002, Oostende, 2017, p. 19.

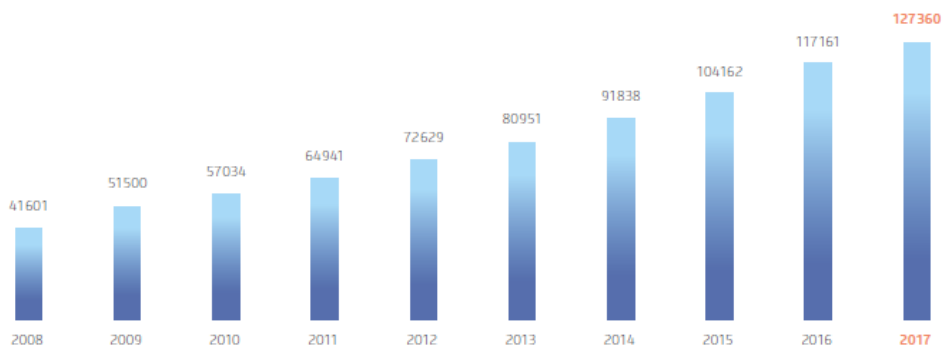

Er zijn ook nog cijfers bekend voor de volledige collectie. Hieruit blijkt dat deze stelselmatig groeit, gemiddeld met ongeveer 10.000 publicaties per jaar. De aanwinsten worden bovendien steeds vaker digitaal aangeleverd.

127360

PUBLICATIES

Totaal aantal publicaties in de bibliotheek (papier of digitaal), d.i. de cumulatieve groei van de papieren en digitale collectie. In 2017 breidde de collectie uit met 10 199 nieuwe publicaties waarvan 88% digitaal en 12% op papier.

3.2 Collectievorming

Na het schetsen van het collectieprofiel en de collectievorming omtrent de kerncollectie, is het nu noodzakelijk om de manier waarop collectievorming gedaan werd (ook inhoudelijk) te analyseren. Het vroegere acquisitiebeleid kan getoetst worden op basis van interne verslagen en de VLIZ-nieuwsbrieven.

Hieruit kan men eigenlijk drie manieren van verwerving onderscheiden; verwerving op aanvraag, verwerving op eigen initiatief en verwerving via schenkingen. Een ideaal acquisitiebeleid houdt rekening met alle factoren. Het VLIZ lijkt voornamelijk uit te blinken in het eerste aspect: aanwerving van boeken op aanvraag. Deze aanvragen variëren bovendien sterk: interne aanvragen door personeel, externe aanvragen door gebruikers, en aanvragen voor (lopende) projecten. Dit constant en blijvend inspelen op vragen, en de interactie met de gebruikers, is misschien wel de grootste troef van de VLIZ-bibliotheek. Ook positief is het feit dat de nieuwe aanwinsten (twee)wekelijks worden meegedeeld via een mailinglijst aan de geïnteresseerden en deze lijst op de site komt.

Het tweede aspect, verwerving op eigen initiatief, blijkt moeilijker te zijn. In het verleden werden ook nooit acquisitiestrategieën uitgeschreven voor een bepaalde periode. Dit stimuleert nochtans het actief opsporen van hiaten in het bibliotheekbestand en versterkt de verantwoording van het aankoopbeleid tegenover beleidmakers. Wel volgt men vanuit het VLIZ goed bepaalde instellingen op, waardoor bepaalde boeken sowieso de weg naar het VLIZ vinden. Dit geldt zeker voor werken die beantwoorden aan het collectieprofiel van de kerncollectie. Hierdoor komen verschillende modernere werken met een diverse thematiek toch in de bibliotheekcollectie terecht. Dit gegeven is echter niet zo structureel en biedt geen oplossing om reeds opgespoorde hiaten te dichten. Het collectieplan biedt de uitgelezen mogelijkheid om de gaten op te sporen en vervolgens deze meteen in te bedden in de acquisitiepolitiek.

Er zijn twee belangrijke uitzonderingen, al zijn de categorieën op zich ook nog vrij abstract, waarbij wel extra inspanningen werden geleverd, en die ook duidelijk geformuleerd werden: 1) de zogenaamde grijze literatuur en 2) oude, waardevolle werken met vaak een belangrijke historische rol. Grijze literatuur is niet-gepubliceerde literatuur (bij commerciële uitgeverij) die doorgaans bibliografisch moeilijk te traceren is en ook moeilijk aan te kopen is via de normale kanalen, bv. rapporten, thesissen, lokale tijdschriften enz.⁴⁵ Ook bepaalde brochures of zeer lokale tijdschriften kunnen eigenlijk onder deze categorie geplaatst worden. Het VLIZ levert sedert haar bestaan belangrijke inspanningen op dit vlak en heeft altijd getracht deze literatuur in het oog te houden, zelfs wanneer dit niet zo evident was door bijvoorbeeld het ontbreken in grotere catalogi die wel opgevolgd werden/worden.⁴⁶

---

⁴⁵ R.H.A. Wessels, "Het belang en toegankelijkheid van grijze literatuur", in: *Informatie Professional*, vol. 1, nr. 3, 1997, p. 28-32.

⁴⁶ J. Haspelslagh, "Een oceaan van mariene informatie in het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)", in: *Bibliotheek- & Archiefgids*, vol. 79, nr. 1, p. 24.

Het tweede aspect, oude waardevolle werken, blijkt vooral uit de verslagen in de nieuwsbrieven en de aanwinstenbrieven. Meermaals werden verschillende oude werken (19de eeuws of zelfs 18de eeuws) aangekocht en ermee uitgekapt.⁴⁷ Dit botst een beetje met de kritiek op de bewaaromstandigheden (cfr. supra), maar in de toekomst wordt dit probleem dus mogelijk opgelost door extra voorzieningen. Vooralsnog wordt dit tweede aspect niet opnieuw opgenomen in onze nieuwe acquisitiestrategie (cfr. infra).

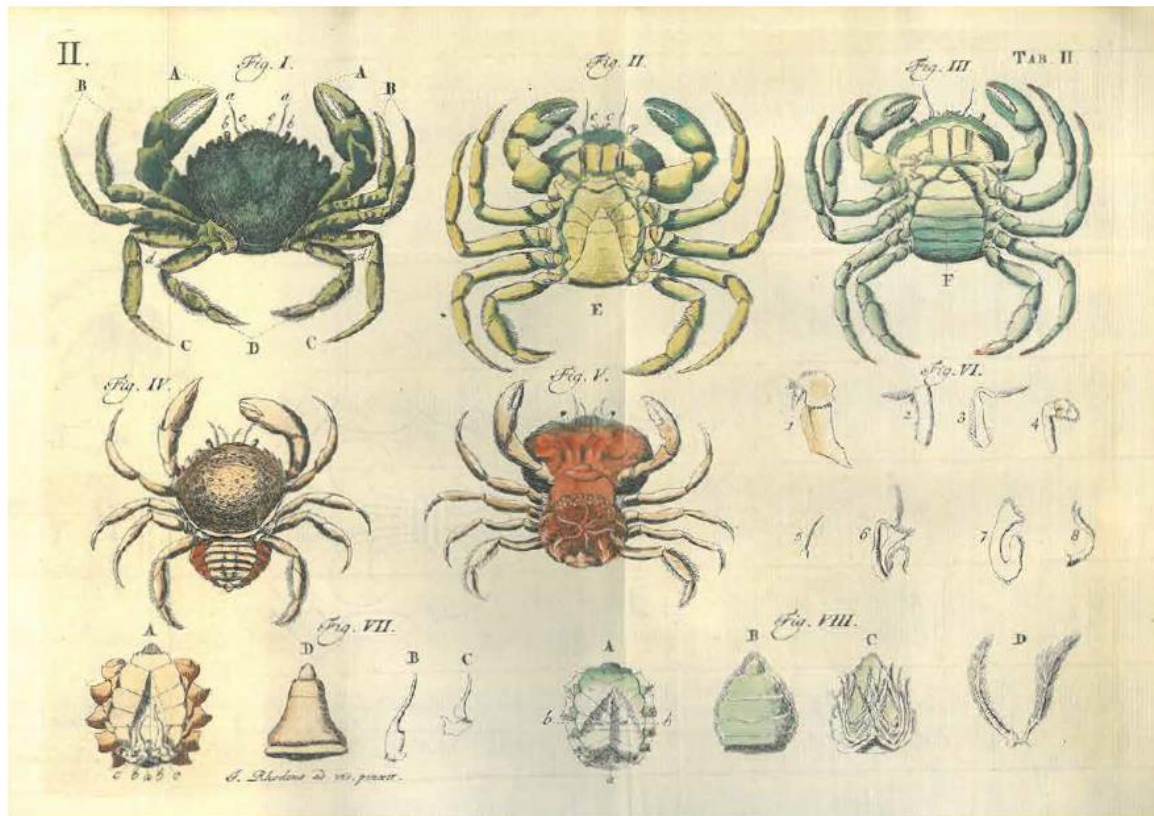
Een laatste belangrijke acquisitiestrategie is gelinkt aan schenkingen. Deze schenkingen kunnen zowel van onderzoekers als van onderzoeksinstituten afkomstig zijn. In principe aanvaardt het VLIZ geen (particuliere) schenkingen en wordt men meestal doorverwezen naar erkende archiefcentra. Soms worden echter weleens boeken of publicaties geschonken. Dit vormt een zeer dubieuze categorie binnen het archiefwezen. In principe is een boek afkomstig uit iemands collectie immers wel degelijk archief, maar in de praktijk wordt dit gegeven zelden zo benaderd. Hierdoor zijn er nogal wat geschonken boeken doorheen de bibliotheek te vinden, soms zelfs zeer bijzondere exemplaren.⁴⁸ Bij grote schenkingen is het wenselijk dat alle details worden besproken. Sowieso is het dan ook interessant om een vaste procedure te volgen en zaken hieromtrent vast te leggen. Vooralsnog is er geen dergelijke procedure voorhanden, maar ondertussen werd er wel een modeldocument opgesteld waarbij de basisgegevens worden vastgelegd.⁴⁹

---

⁴⁷ Een bijzonder voorbeeld is het boek van Martinus Slabber (1778), *Natuurkundige verlustingen*, zie: *Nieuwsbrief van het Vlaamse Instituut voor de Zee*, nr. 9, 2003, p. 22.

⁴⁸ Bv. een deelcollectie van de persoonlijke bibliotheek van prof. Philip Polk in 2014; *Jaarboek 2014*, Oostende, VLIZ, 2015, p. 55.

⁴⁹ Inspiratie vindt men in de brochure van Mieke Lietaer, *Goed Gegeven: Gids voor schenkingen aan bibliotheken*, Antwerpen, Armarium, 2008, via <http://www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be/sites/default/files/bron/611/lietaer-goed-gegeven-2008.pdf> >

'LEVENDIGE MANNETJES EN WYFJES STRAND-KRABBen EN HUN SCHAAREN, Pooten EN DEELTJES'. Een deelcollectie van de persoonlijke bibliotheek van wijlen Prof. Philip Polk werd, in 2014, door de familie geschonken aan de VLIZ-bibliotheek. Onder de wetenschappelijke publicaties bevond zich een origineel ingebonden boek 'Natuurkundige uitspanningen, behelzende eenige waarnemingen, over sommige zee-planten en zee-insecten, benevens derzelver zaadhuisjes en eijernesten' van Job Baster uit de 18e eeuw. Het boek bevat vele illustraties waaronder deze van de strandkrab. De Zeeuwse geneesheer (1711-1775) had een heel brede wetenschappelijke interesse en verzorgde ook internationale publicaties.

50

Anders is het gesteld met schenkingen van andere onderzoeksinstituten, die eerder de aard van overdrachten hebben. Momenteel is er zo vrij veel overgebracht materiaal van het ILVO (Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek) aanwezig dat in de toekomst nog nader bekeken dient te worden. Een andere instelling die destijds enkele publicaties deponeerde was de zoo van Antwerpen.⁵¹

⁵⁰ Jaarboek 2014, Oostende, VLIZ, 2015, p. 55.

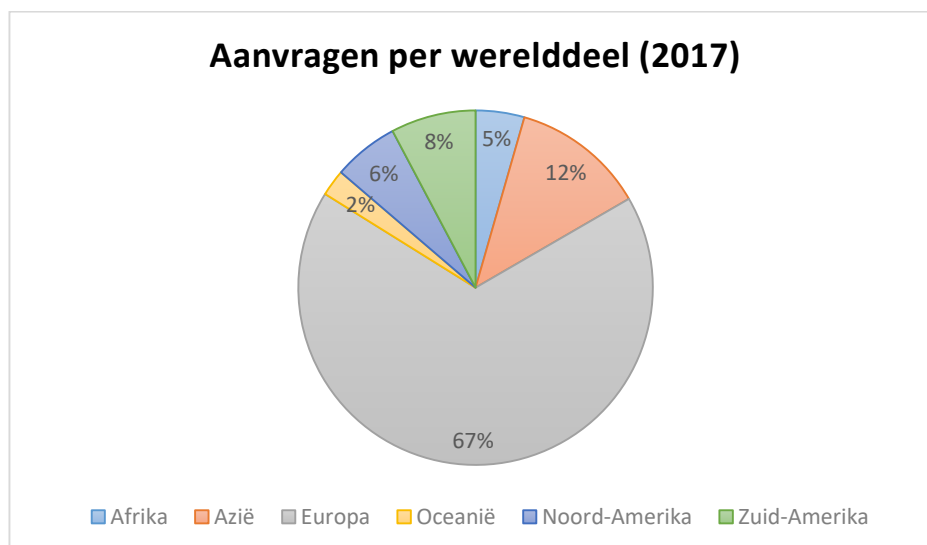
⁵¹ "Vlaams Marien Data- en Informatiecentrum (VMDC)", in: *Nieuwsbrief van het Vlaamse Instituut voor de Zee*, nr. 8, 2003, p. 17.

4 Dienstverlening en gebruikers

4.1 Gebruikersprofiel

Het profiel van de gebruikers is zeer divers. Vooral hierop in te gaan dienen we op te merken dat een belangrijk deel van het leenverkeer binnen het VLIZ zelf gebeurt, intern. Momenteel worden boeken in de bibliotheek niet ontleend en wordt het intern uitlenen via een applicatie vastgelegd. Wanneer hier in de toekomst eventueel verandering in komt, bv. met een barcodesysteem, zou er wel een meer structureel zicht op de gebruikerspool kunnen komen. Voor het eerst in de geschiedenis van de bibliotheek kon toch een diepere analyse worden gemaakt van de onlinegebruikers, gebaseerd op de online 'requests' of aanvragen die via de IMIS-catalogus binnenkomen en meestal opgelost worden door het leveren van de publicatie uit het digitale archief (IMISdocs). Sedert 2017 worden deze aanvragen met een vast invulformulier vastgelegd, waarbij men naam, affiliatie, gebruikerstype, nationaliteit en andere meta-data dient in te vullen. Deze gegevens werden dan ook gebruikt in onderstaand gebruikersonderzoek.

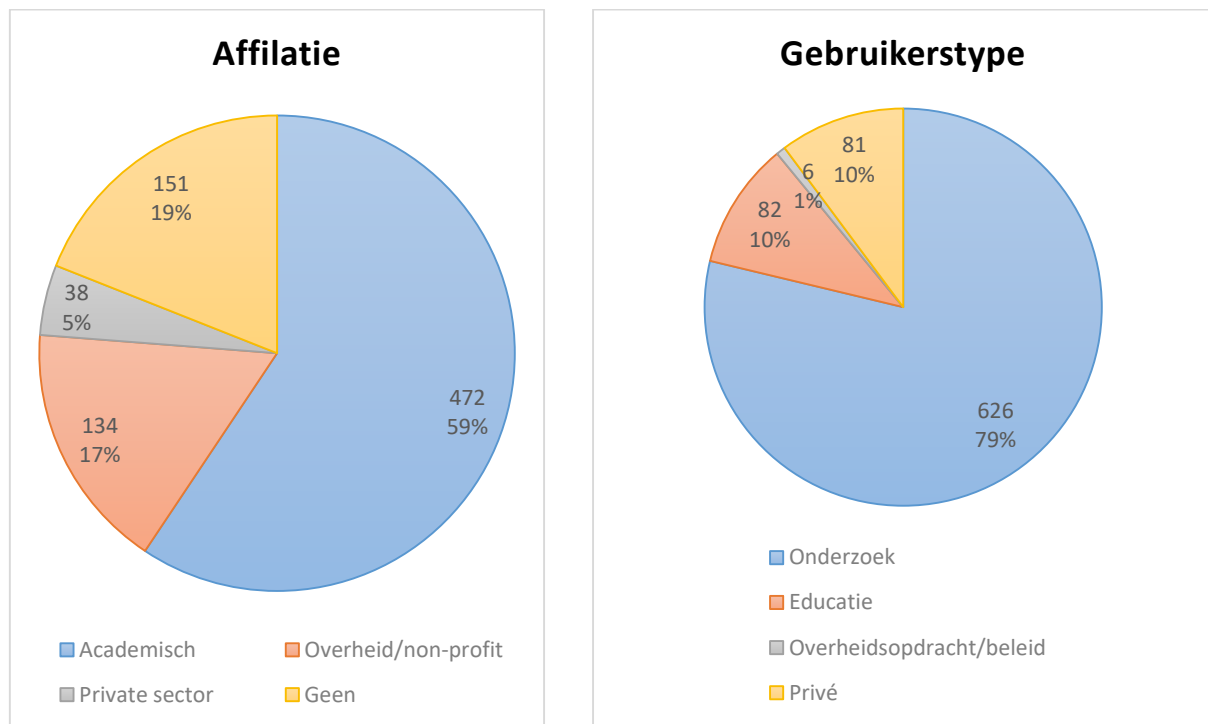
Ten eerste kunnen we de nationaliteit bekijken van de mensen die online-aanvragen formuleerden. Het valt op dat deze zeer divers en internationaal van karakter is. Enige nuance is hier wel op zijn plaats, de online aanvragen vormen immers maar een deel van het gebruikersprofiel, fysieke aanvragen in de bibliotheek zelf worden hier niet bij gerekend. Dan nog blijft het aantal relatief hoog. Dit is een onvermijdelijk gevolg van de aantrekkelijkheid en bereikbaarheid die het VLIZ via zoekmachines als Bing of Google bereikt heeft, door de standaardisering van de literatuur via metadata in IMIS. Door het snel beantwoorden van deze aanvragen krijgt de Vlaamse onderzoekswereld ongetwijfeld een zeer positief imago en een sterke internationale uitstraling. Binnen de 35% Belgische aanvragen tot slot is 32% van dit cijfer (90 aanvragen) intern (op te sporen via VLIZ-mailadressen). Het gaat hier steeds over publicaties die nog niet in ons bezit zijn, aangezien aangevraagde publicaties telkens worden opgenomen in de collectie.

Overzicht van de online aanvragen (2017) per nationaliteit (absoluut/relatief)

ALG	1	0.1%	KEN	10	1.3%
ARG	14	1.8%	KRS	6	0.8%
AUS	18	2.3%	LAT	1	0.1%
BAH	1	0.1%	MAR	2	0.3%
BEL	280	35%	MEX	11	1.4%
BEN	1	0.1%	MLS	4	0.5%
BRA	25	3.1%	MOZ	1	0.1%
BUL	1	0.1%	NED	80	10%
CAN	4	0.5%	NGA	1	0.1%
CBV	2	0.3%	NOR	10	1.3%
CHL	1	0.1%	NWZ	1	0.1%
CHN	25	3.1%	PAK	9	1.1%
COL	4	0.5%	PER	3	0.4%
CUB	1	0.1%	POL	1	0.1%
DEU	13	1.6%	POR	7	0.9%
DMK	3	0.4%	RSA	2	0.3%
EGY	7	0.9%	RUS	4	0.5%
EIR	4	0.5%	SAF	3	0.4%
ESP	20	2.5%	SAR	1	0.1%
FIL	7	0.9%	SCH	1	0.1%
FRA	21	2.6%	SEN	2	0.3%
GHA	1	0.1%	SGP	1	0.1%
GRB	48	6%	SLO	3	0.4%
HAW	1	0.1%	SVE	1	0.1%
HEL	5	0.6%	THA	3	0.4%
HKG	1	0.1%	TWN	2	0.3%
IDN	11	1.4%	UGA	1	0.1%
IND	16	2%	ULS	3	0.4%
IRN	2	0.3%	URU	1	0.1%
ISR	3	0.4%	USA	43	5.4%
ITA	29	3.6%	VNM	3	0.4%
JAP	3	0.4%			

Vervolgens werden de affiliatie en het gebruikerstype geanalyseerd. De overgrote meerderheid van de gebruikers plaatst zich duidelijk in de onderzoekswereld (ca. 80%) en is verbonden met wetenschappelijk-academische instellingen (ca. 60%). Dit kan als student zijn, maar ook beroepsmatig. Toch is ook de groep van niet-affiliëerde mensen vrij aanzienlijk (ca. 20%), net als mensen die aangeven voor privédoeleinden te werken (ca. 10%).

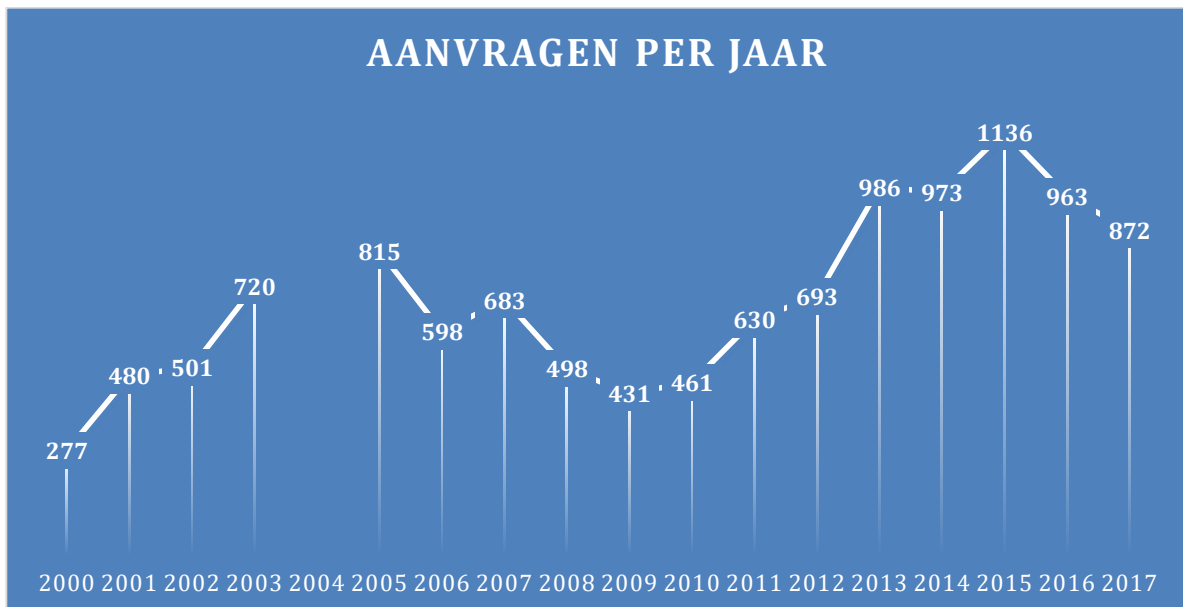

Naast de online aanvragen zijn er maandelijks gelukkig ook een aanzienlijk aantal mensen die het VLIZ bezoeken. Deze mensen zijn vaak veel nauwer betrokken bij de instelling en komen vaak ook uit de buurt. Dit hoeft niet per se beroepsmatig te zijn. Zeer vaak is de aanleiding interesse voor de natuur (bv. determinaties) of een (ver) familieverband, en soms maakt het onderzoek zelfs deel uit van een genealogie of breder gesteld het reconstrueren van familiegeschiedenis. Vooral wanneer dit het maritieme klimaat aanbelangt (bv. vissers, maar ook oude zeewetenschappers) kan het VLIZ een belangrijke hulp bij de zoektocht zijn. Hoe dan ook kan op dit vlak samengewerkt worden met de lokale heemkundige kringen, Familiekunde Oostende of zelfs de Rijksarchieven, die veel expertise op dit vlak hebben. Meestal gaat het om een oudere leeftijdsgroep, vaak reeds gepensioneerd. Dit stemt ook overeen met de resultaten van een bevraging die gehouden werd bij de lezers uit *De Grote Rede*, het tijdschrift van het VLIZ, in 2015. Hieruit bleek dat 55% van de lezersgroep tot de leeftijdsklasse van boven de 65 jaar behoorde en 80% aan de kust woonde of er minstens vijfmaal per jaar kwam. Bovendien was de achtergrond van de verschillende lezers zeer divers, met heel veel variatie in de beroepscategorieën (wat erop wijst dat men het tijdschrift puur als hobby of uit interesse leest – 65% van de lezers gaf dit ook nog eens apart aan).⁵²

⁵² J. Seys & J. Wittoeck, "Uw mening over De Grote Rede", in: *De Grote Rede: Nieuws over onze Kust en Zee*, vol. 42, 2015, p. 2-4.

4.2 Dienstverlening en aanvragen

Van de aanvragen per jaar zijn er goeie cijfers voorhanden⁵³, maar deze dienen echter op bepaalde punten goed toegelicht te worden. Zo waren de aanvragen in de beginjaren louter van toepassing op de fysieke collectie. Ook is de verhouding interne – externe aanvragen volledig gedraaid sedert het succesvol worden van het Open Marien Archief sedert 2010 en in het bijzonder sedert het volledige toegang leveren binnen de IP-range van het VLIZ tot de ganse hybride collectie. Hierdoor zijn de aanvragen van interne personeelsleden immers enkel aanvragen van literatuur die nog niet in de collectie aanwezig is. Voordien was dit dus niet het geval waardoor het aantal aanvragen van internen veel hoger lag (550 vs. slechts 265 externen in 2005; 502 vs. 96 in 2006; 590 vs. 93 in 2007 en 414 vs. 84 in 2008).

Er zijn nog enkele cijfers beschikbaar die nu niet meer relevant zijn. Ten eerste het slaagpercentage. Voor het digitale tijdperk lag dit omtrent de 90%. Met de oprichting van het OMA steeg dit snel naar de 96% tot 98%. Sedert 2012 kan alle aangevraagde literatuur geleverd worden. Meer zelfs, er wordt nu geëist dat dit zo snel mogelijk gedaan wordt, binnen één werkdag.⁵⁴

Een ander criterium dat weggevallen is, is het aantal geleverde werken afkomstig uit de eigen collectie en van buiten de collectie. De collectievorming is ondertussen zodanig afgestemd op aanvragen dat aangeleverde documenten automatisch in de digitale collectie worden opgenomen, waardoor het criterium dus aan betekenis verliest. Via verschillende netwerken en bibliotheeksites (bv. via IBL) worden deze documenten tijdig geleverd.

⁵³ *Nieuwsbrief van het Vlaamse Instituut voor de Zee*, nr. 10., 2003, p. 17. en de volgende VLIZ-jaarboeken: 2005 (p. 42); 2006 (p. 67); 2007 (p. 51); 2008 (p. 59); 2009 (p. 65); 2010 (p. 81); 2011 (p. 66); 2012 (p. 59); 2013 (p. 54); 2014 (p. 56); 2015 (p. 58); 2016 (p. 22); 2017 (nog te verschijnen).

⁵⁴ Dit is een zogenaamde KPI geworden, zie *Convenant met de Vlaamse Overheid* (cfr. supra).

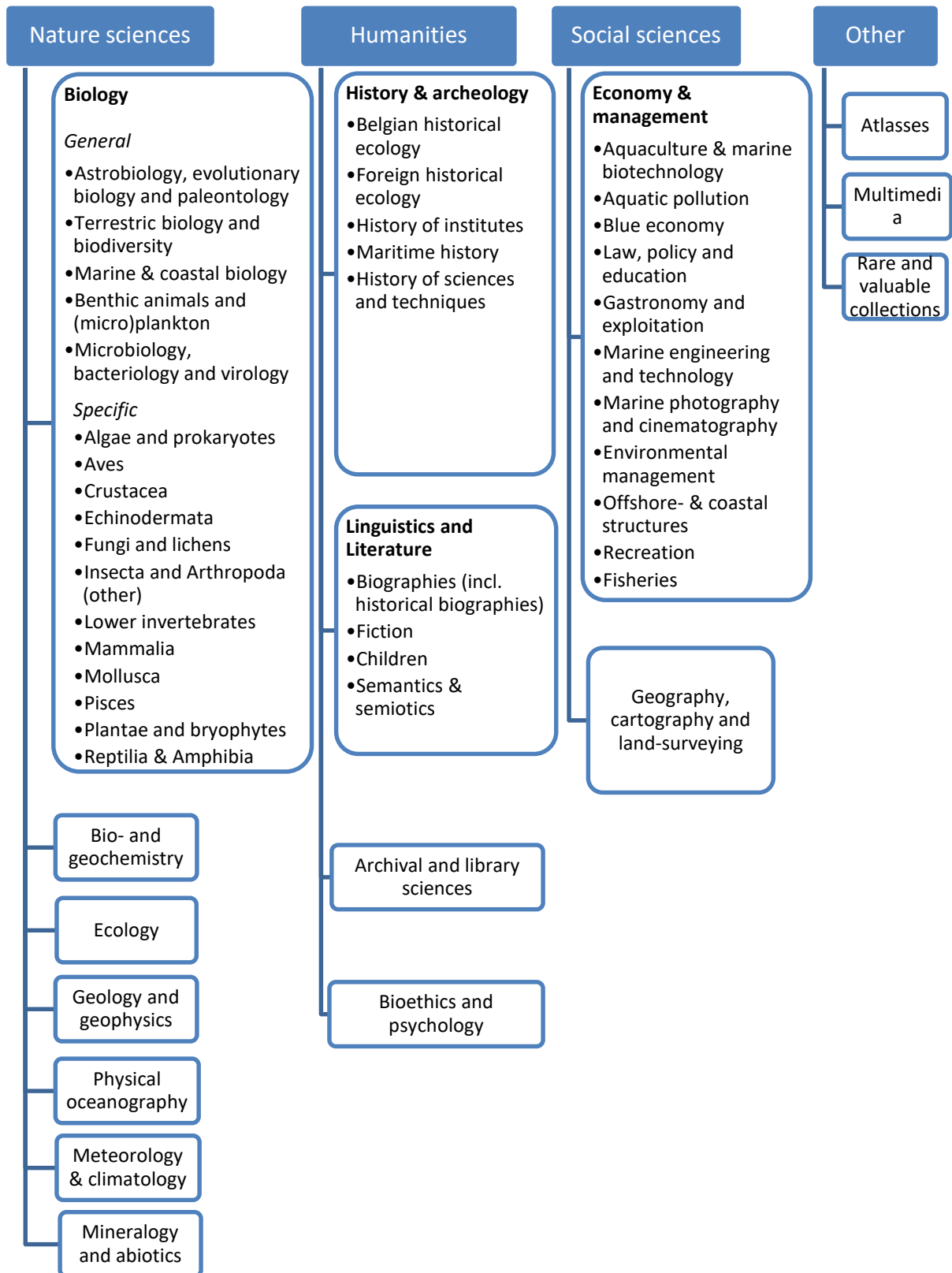
5 Finale evaluatie

5.1 Voorstel tot een nieuw classificatieschema

Vooraleer we de finale acquisitiestrategie behandelen, dienen we eerst ons voorstel te formuleren tot een nieuwe classificatie binnen de bibliotheek. Dit hangt immers onlosmakelijk hiermee samen, aangezien bepaalde nieuwe categorieën momenteel amper in de bibliotheek vertegenwoordigd zijn. Het nieuwe voorstel werd vooral samengesteld vanuit functionalistisch en inhoudelijk oogpunt. Vormelijke categorieën (bv. bibliografieën, rapporten, etc.) werden volledig geschrapt. Deze aanpak maakt het iets makkelijker om een overzicht te ontwerpen voor het classificeren bij een bepaalde groep. Verder lieten we ons vooral inspireren door actuele thema's in het digitale archief, dat veel meer, gemakkelijker en sneller up to date wordt gesteld.

Finaal blijft het classificatieschema een subjectieve beoordeling, ingegeven door persoonlijke bevindingen, maar het gaat erom dat de meeste mensen zich in deze beoordeling kunnen vinden via de checklist (cfr. infra). De keuze van het plaatsen van een bepaald boek binnen een bepaalde categorie wordt zo enigszins geobjectiveerd.

5.1.1 Beknopt overzicht van het nieuwe classificatieschema (EN)

5.1.2 Thematische controlelijst per categorie (EN)

Special category?

- Atlases
- Multimedia
- Rare and valuable collections

Yes -> 4) No -> following

Discipline?

- Nature sciences -> see 1)
- Humanities -> see 2)
- Social sciences -> see 3)

1. Nature sciences

Domain?

- Biology -> see 1.1
- Bio- and geochemistry -> see 1.2
- Geology and geophysics -> see 1.3
- Ecology -> see 1.4
- Oceanography -> see 1.5
- Meteorology & climatology -> see 1.6
- Mineralogy & abiotic -> see 1.7

1.1 Biology

Different families or perspective is not specific -> see 1.1.1

One specific biological family is highlighted -> see 1.1.2

1.1.1 *General*

Astrobiology, evolutionary biology and palaeontology	Darwinism, evolution, origin of life, fossils, extra-terrestrial life, exoplanets, genetics, phylogeny, Mendel, Wallace, cladistics, historical ecology (before the history of the human), palynology, zooarchaeology
Terrestrische biologie en biodiversiteit (BIO)	General literature, incl. guides with terrestrial species, biodiversity, serial monographs
Marine and coastal biology (COB)	General literature, coastal guides and more popular literature, serial monographs
Benthic animals & (micro) plankton (PBC)	General literature, literature about aquatic communities on the bottom of the sea (<i>benthos</i>) and plankton, subcategory of marine and coastal biology, <i>dominates</i>

Microbiology, bacteriology and virology (MIC)	Microbiology, bacteria, virus, viral particles
---	--

1.1.2 Specific

Algae and prokaryotes	Seaweed, diatoms, dinoflagellates, cyanobacteria, Protista (i.e. Foraminifera)
Aves (AVE)	Ornithology, birds, albatrosses, penguins
Crustacea (CRU)	Carcinology, crayfish, lobster, crabs, shrimp, isopoda,
Echinodermata (ECH)	Starfish, sea-urchins
Fungi & lichens	Mycology & lichenology, mushrooms
Insecta & arthropoda (other)	Entomology, arachnology, spiders, bugs, beetles, cicadas, butterflies, bees, wasps, hymenoptera, diptera, dragonflies, grasshoppers, etc.
Lower invertebrates (LOW)	Sponges, jellyfish, worms
Mammalia (MAM)	Mammalogy, sea-mammals, whales, seals, bats, dolphins
Mollusca (MOL)	Malacology, squids, cephalopods, gastropods
Pisces (PIS)	Ichthyology, fish
Plantae & moss	Botanic, bryology, flowering plants
Reptilia (REP) & amphibia	Herpetology, sea turtles

1.2 Bio- and geochemistry (CHE)

Chemical composition of sediments or organisms, biology, hormones, vitamins, photosynthesis, atmosphere and atmospherical composition

1.3 Geology and geophysics (GEO)

Soil science, sedimentology, tectonics, earthquakes

1.4 Ecology (ECO)

Behaviour of organisms, communities, ecosystem, ecological footprint. Biological classification dominates; autecology -> biological family.

1.5 Physical oceanography (DES + DYN)

Hydrosphere, Ocean analysis, water, ice, tides, ebb, flood, ocean currents, rise of sea level, El Niño, storm surge (NOT: historical perspective)

1.6 Meteorology and climatology (MET)

Weather forecast, atmosphere, climate change, temperature, rain, greenhouse effect, glaciers, paleoclimatology (NOT: historical perspective)

1.7 Mineralogy & abiotics (NRS)

Mineralogy, salt, sand, minerals, oil, fossil fuel, (NOT: pollution), gravel, etc.

2. Humanities

Domain?

- History & archaeology -> see 2.1
- Linguistics and Literature-> see 2.2
- Library and archival sciences -> see 2.3
- Bioethics and psychology -> see 2.4

2.1 History & archaeology

Belgian historical ecology (BEG)	Landscapes, natural disasters, ports and harbours, provincial domains, tourism, transport, multidisciplinary works about the Belgian coast, sea and estuaries
Foreign historical ecology (COG)	Landscapes, natural disasters, ports and harbours, provincial domains, tourism, transport, multidisciplinary works about the foreign coast, sea and estuaries
History of institutes	History of trade companies, scientific communities, archives, etc.
Maritime history	Focus on events on the (North) Sea: discoveries, piracy, corsairs, (NOT: fishery); history of economics, maritime archaeology
History of sciences and techniques	Philosophy of science, history of (sea) sciences, evolution in traditions and techniques, instruments, etc. Specific concern with maps -> cartography

2.2 Linguistics and literature

Fiction (FIC)	Novels, theatre, narratives
Children (CHI)	
Biographies	Including historical biographies
Semantics & semiotics	Language philosophy, analysis of language and meaning, toponymy & etymology, mythology, narratology

2.3 Library- and archival sciences

Information or data management, classification, collecting, management of archives and libraries,..

2.4 Bioethics and psychology

Animal welfare & psychology, ethical questions about genetics, pollution, instinct

3. Social sciences

Domain?

- Economy, management & policy -> see 3.1
- Geography, cartography and land-surveying -> see 3.2

3.1 Economy, management & policy

Aquaculture (AQU) & marine biotechnology	Aquariology, farming of aquatic organisms, mussels, oysters
Aquatic pollution (POL)	Oil, chemicals, weapons, dumping
Blue economy	Sustainable economy
Law, policy & education (LAW)	Legislature and policy, European ordinances, education
Gastronomy & exploitation (RES)	Cooking, dishes, pearls, natural resources, clothing, seaweed, corals, marine biotechnology (food)
Marine engineering and technology (TEC + EQU)	Technology, informatics, robotics, motors, vessels, nautical mathematics, naval architecture
Marine photography & cinematography (JAO)	Art
Environmental management (EQC)	Environmental problems, management of environment and nature (NOT: policy)
Offshore- and coastal structures (OFF)	Oil platforms, wind mills, ports and harbours (NOT: historical perspective, only from an economical point of view)
Recreation (DIV)	Deep-sea diving, sailing, rowing
Fishery (FIG + FIS)	Fishing culture, narratives, techniques, economy, etc. <i>Dominating category, everything about fishery belongs here.</i>

3.2 Geography, cartography and land-surveying

Maps (no atlases), social geography, mapping with modern technology or techniques, GIS

4. Other

Atlases

Rare and Valuable publications

Multimedia

5.2 Formulering van een (nieuwe) acquisitiestrategie

Naast het aanhoudend en blijvend viseren van de kerncollectie; het actief aankopen op basis van specifieke aanvragen door onderzoekers en het actief aankopen i.v.m. projecten die opgevolgd of ondersteund worden, wordt in onderstaande paragraaf een bredere aankoopstrategie geformuleerd waarbij de bibliotheek zelf actief publicaties kan verwerven.

5.2.1 Grijze literatuur

Grijze literatuur vormt van vanouds een groot aandachtspunt bij het VLIZ. Ondertussen zijn de meeste thesissen en rapporten vrij gemakkelijk te verzamelen via de diverse onderzoeksinstituten. Lokale tijdschriften, vaak van niet-academisch niveau, maar toch met een zekere professionaliteit en inzet, blijven vaak onder de radar. Nochtans schuilt in deze tijdschriften, vaak opgesteld door Vlaamse vrijwilligers, veel *citizen science* en lokale data, waar zeer veel onderzoeksinstituten (bv. INBO, Natuurpunt vzw, etc.) momenteel naar hunkeren.⁵⁵

Lokale verenigingen en hun publicaties moeten daarom blijvend in de gaten worden gehouden. Wanneer deze instellingen ledentijdschriften of dergelijke bezitten, dan moet het VLIZ inzetten op de ontsluiting ervan, indien mogelijk. Te vaak nog, zelfs in dit digitale tijdperk, zijn deze publicaties immers nergens elders (meer) verkrijgbaar en dreigt de waardevolle informatie dus ook verloren te gaan voor de toekomst. Een concreet voorbeeld is het tijdschrift 'De Aardster' van Paddenstoelenwerkgroep Westhoek, maar ongetwijfeld is het zo dat nog veel dergelijke publicaties momenteel onder de radar gebleven zijn. De focus blijft weliswaar activiteit aan de kust in het mariene en maritieme klimaat, waaronder ook de duinengordel en meer concreet zand- en kalkbiotopen kunnen worden verstaan.

5.2.2 Uitbouwen van de nieuwe categorieën en opvullen van hiaten in oude categorieën

Het opstellen van een evenwichtig en modern classificatieschema heeft als gevolg dat enkele categorieën gecreëerd werden die momenteel slechts weinig of geen boeken bevatten. Toch was dit essentieel gezien de snelle veranderingen in de maatschappij, die sneller merkbaar zijn in de digitale collectie van de VLIZ-bibliotheek, die deze trends immers sneller kan volgen dan de fysieke collectie. Het gaat niet noodzakelijk altijd over moderne thema's, sommige aspecten kwamen in de bibliotheek gewoonweg minder aan bod.

---

⁵⁵ Recentelijk werd via Natuurpunt Studie bv. het inzamelen van oude notitieboekjes gepromoot. Hoewel dit eigenlijk een vorm van archief is en geen (lokale) publicatie, is de opzet hetzelfde, nl. het inzamelen van oude gegevens die eventueel nog verder via andere databanken (bv. www.waarnemingen.be) ontsloten kunnen worden. *Citizen science* krijgt ook veel aandacht binnen het VLIZ. Binnen de afdeling Communicatie is het een van de centrale concepten; J. Mees, *Strategisch Plan 2017-2021 Vlaams Instituut voor de Zee*, p. 42.

Hoe dan ook, een van de voornaamste acquisitiestrategieën wordt dan ook het uitbouwen van deze deelcategorieën tot een volwaardig gegeven in de fysieke collectie. Dergelijke categorieën zijn in het bijzonder deze van de astrobiologie, evolutiebiologie & paleontologie; fungi & lichenen; insecta & arthropoda (overig); planten & mossen; reptielen en amfibieën; bio-ethiek en psychologie; semiotiek en semantiek; maritieme ingenieurskunde en geografie, geschiedenis, cartografie en landmeetkunde en blauwe economie. Bepaalde thema's binnen deze categorieën dienen op zichzelf ook nog meer aan bod te komen, bv. genetica, robotica, biotechnologie, mariene informatica, taal filosofie & mythologie, etc.

Zeker de specifieke biologische criteria dienen hierbij allemaal een gelijkaardige opbouw te vertonen, met minimaal de Belgische en/of Nederlandse standaard determinatieliteratuur om eventuele bezoekers te helpen die hierover vragen hebben. Afhankelijk van het leensysteem kan in de toekomst ook de collectie romans bv. verder worden uitgebouwd.

5.2.3 Heraankopen van verdwenen nummers

Bij het analyseren van de collectie werd ook vastgesteld dat een aanzienlijk aantal boeken uit de oude catalogus nooit een nummer toegewezen kreeg toen de nieuwe categorieën opgesteld werden, omstreeks begin 2005. Dit kan een gevolg van de open interne dienstverlening zijn. In de toekomst dient een definitieve lijst te worden opgemaakt van verdwenen boeken en kan er ook gekeken worden voor welke boeken een eventuele heraanloop interessant is.

6 Conclusie en mogelijkheden in de toekomst

Met dit collectiebeleidsplan wordt er een belangrijk referentiekader gecreëerd om de bibliotheek en haar korte maar rijke geschiedenis zo professioneel mogelijk te evalueren. Bovendien legden we onze acquisitiestrategie vast en ontwikkelden we een (voorstel tot) een nieuw classificatieschema.

Het eigenlijke formuleren van de (actieve) aanwervingsstrategie bestond erin (1) blijvend in te zetten op de zogenaamde grijze literatuur, (2) het opvullen van hiaten in de collectie (zowel inhoudelijk als taalkundig) en (3) het recupereren van verloren gegane literatuur. De kerncollectie van de bibliotheek blijft deze van de BMB (Belgische Mariene Bibliografie), d.w.z. enerzijds uitgaven over de Vlaamse kust en het Belgische deel van de Noordzee, en alle andere mariene, estuariene en kustgebonden publicaties van Belgische auteurs en wetenschappers en anderzijds publicaties van buitenlandse wetenschappers geaffilieerd aan een Belgische instelling. Aanwerving heeft dan ook een meerwaarde als de literatuur binnen dit kader valt. Belangrijk verder is het blijvend inspelen op nieuwe ontwikkelingen in de diverse wetenschapsdomeinen. Eveneens cruciaal is het in dialoog treden met de verschillende medewerkers en gebruikers van de VLIZ-bibliotheek. Vaak is het immers zo dat wetenschappers/specialisten een beter zicht hebben op relevante (nieuwe) literatuur voor hun specifieke vakdomein.

Het tweede aspect, het nieuwe classificatieschema, houdt rekening met de laatste nieuwe ontwikkelingen (zowel intern als extern) van de laatste jaren. Zo worden er in het huidige voorstel enkele oude categorieën geschrapt, sommige aangepast of anders ingevuld en tot slot ook volledig nieuwe categorieën ontworpen. Voorbeelden hiervan zijn deze van de 'Maritieme geschiedenis' en 'Blue economy'. Waar mogelijk worden 'vormelijke' categorieën afgeschaft, ten voordele van een meer functionalistische benadering. Op deze manier vindt de onderzoeker, afhankelijk van zijn vakdomein, gemakkelijker boeken terug. Na het ontwikkelen van dit classificatieschema en de checklist met kernwoorden zal in de praktijk moeten blijken hoe werkbaar het nieuwe systeem is. Hoe dan ook dient nogmaals benadrukt te worden dat zeker ook deze checklist een dynamisch gegeven is dat aanpasbaar is volgens de recente ontwikkelingen.

Dit beleidsplan was een eerste belangrijke stap richting het meer formaliseren van de bibliotheekstructuren en -werkprocessen, in dit geval dus het acquisitiebeleid. In de toekomst zijn er nog tal van mogelijkheden om andere aspecten verder te optimaliseren en vast te leggen. Naast enkele zaken die gedurende onze analyse aangehaald werden (bv. het oplijsten en opvolgen van lokale werkgroepen en hun tijdschriften, een overzicht krijgen van oudere en zeldzame werken binnen de collectie, enzovoort) moet er zo ook worden nagedacht over het beleid en procedures i.v.m. schenkingen, dat nog beter gereguleerd zou kunnen worden, of een ruwe 'archiefwerking'. Dit zijn twee pistes die nauw bij elkaar aansluiten om de erfgoedwerking van het VLIZ aan te scherpen en bovendien voordelen bieden op juridisch vlak (bijvoorbeeld een afname van zogenaamde *orphan works*, foto's zonder herkomst) of op wetenschappelijk-bibliografisch vlak (bijvoorbeeld het kunnen verwijzen naar archiefstukken op een vlottere en meer correcte manier).